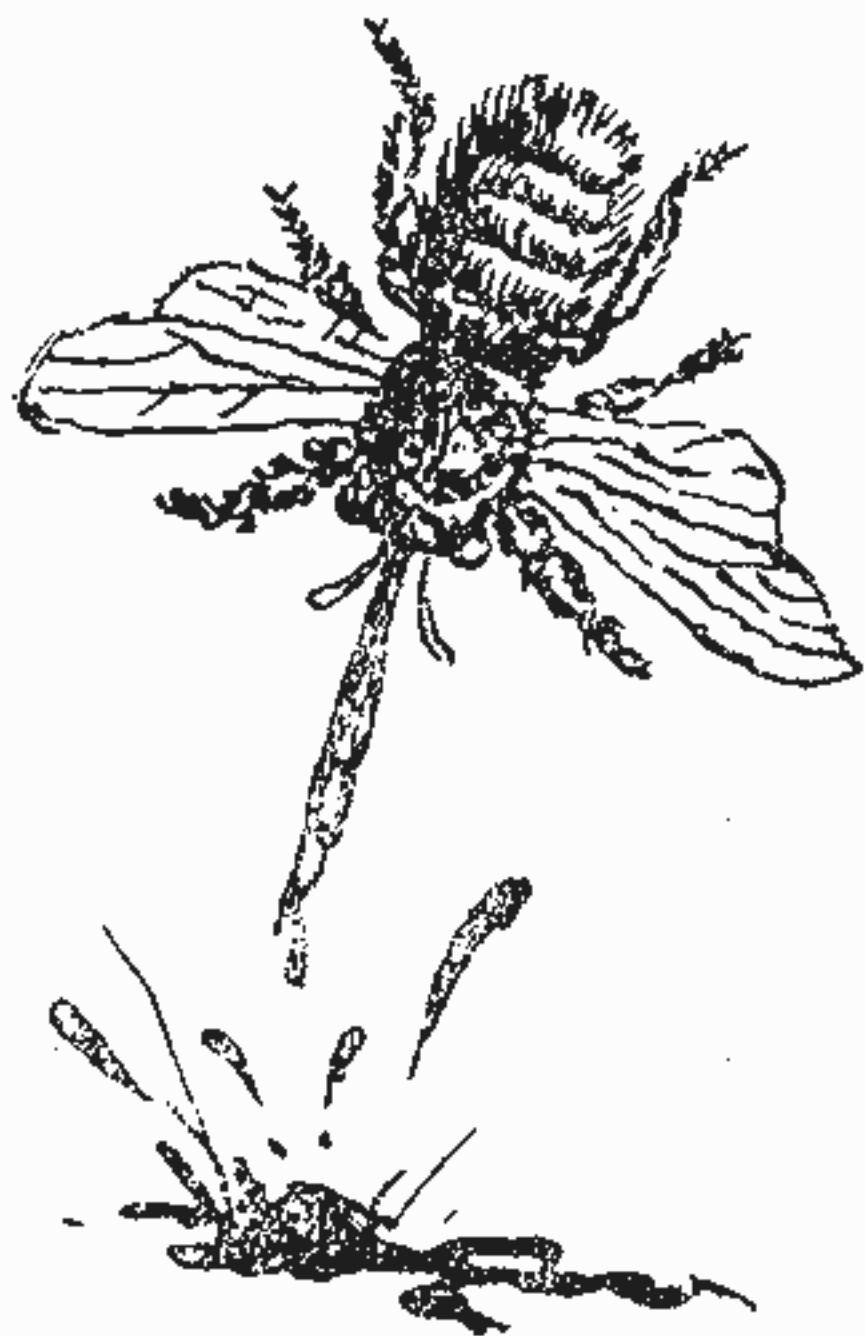

Urtica

ՄԱՆԻ ԵՐԿՈՒ

ՎԱՐՃԱԳԵՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

1

Անցյալ կիրակի վարժապետական ժողովը գումարվեց է. բայց այս անգամ անոր անդամներն մին խնդրոց կարգը փոխելով դրաբարի ու աշխարհաբարի խնդրույն վրա վիճարանելու ակզ գիրքերը այրելու խնդրույն վրա խոսեց է:

Քարաքաշչան էֆենտիի հրատարակած դասագրքերը անկրոնություն կը սորվեցնեն եղեր, ուստի դանոնք այրելու է եղեր:

Մեզի մնա նև՝ Քարաքաշչանն այ այրելու է, որովհետև ողջ մնա նև՝ դարձյալ անանկ գրքեր կը հրատարակեն:

Եվ արդարև քերականութչան սրչափ դասագրքեր կան նև՝ ամենն ալ կրոնքի գեմ են, որովհետև ուղիղ խոսողը՝ կրոնքի գեմ կը խոսի: Այս հաշվով Փափազյան Ստեփան էֆենտին ալ տապկելու է, վրան ալ քի: մը լիմոն սխմելով Քարաքաշչանի քովը նետելու է:

Ասկից դատ թվարանութչան դասագրքերն ալ անկրոնութչան կը սորվեցնեն: Երկու անգամ երկուքզ շորս կընն եղեր: Ի՞նչ փաստ ունինք ձեռքերնիս, որով կարենանք հաստատել, թե երկու անգամ երկուքզ շորս կընն: Հայտնի է, որ ասիկա դիվաց մեկ գշտան է, և Ավետարանը՝ շքանք մեկ թե՛ երկու անգամ երկուքզ շորս կընն:

Թվարաննե՛րն ալ այրելու է:

Հապա աշխարհագրութչան դասագրքերը ո՞ր թողունք:

Արևը սանկ կը քալն եղեր, երկիրը նանկ կը դառնա եղեր, աշխարհս կը որ է եղեր, ասոր սնս խել մը սուս բունիդ գրված են մեզր: Աշակերտը անգամ մը զանոնք կարգա նև՝ ալ անոր քովը կրո՞նք կմնա:

Կրակը քիչ մը շտակեկ դեելու է աս, աշխարհագրութչան դասագրքերն ալ այրելու է, ողաքները քիչ մը տաքնան:

Այս ամենը այրելնն ետքը կարգը կուգու գոյացնելու: Մեկ կողմնն ալ ասոնք կսկսինք սչրել, մեյ մ՛ալ կը նայիս, որ ազգը անդադարապես լուսավորված կըլլա:

Տասնի շափ հետադիմական երեսփոխաններ շուկան դերձակի մը խանութը նստած՝ աղգաչին կենսական խնդրոց վրա վիճարանած ատեննին՝ սլանդոսիտ աղգաչին մը դիմացի խանութեն երեքական դուրուշի ստանըչորս կանգուն պատմա առած ըլլալով և հաշիվն ալ շկրնալով ընել, այս երեսփոխանաց գտնված խանութը կը մտնն ու կը հարցնն.

— Երեք անգամ տասնըչորս քանի՞ կընն:

Քսանըութը, ըսավ մեկը:— Ոչ, երեսունըմեկ կընն, ըսավ ուրիշ մը:— Միայն է, քսանըիննուկես դուրուշ կընն, ըսավ երրորդ մը. իննսունըինը դուրուշ կընն, սլոաց չորրորդ մը:— Կարծեմ քան դուրուշ տասը փարա կընն, որոտաց անդինն ուրիշ մը: Վերջապես ամենն ալ մեյմեկ քան ըսելով, երբ տեքան թե հակակարծիք են իրարու, մեջերինն մեկը առաջարկեց, որ քվեի դնեն ու մեծամասնությամբ հասկնան քանի դուրուշ ընելու: Այս առաջարկությունը ընդունվելով մեջերինն մեկը աստիճանաբար եղավ և ըսավ.

— Խնդիր մը կա լուծվելու, կապաշեմ որ կիրքը մեկդի ընեք և խղճիմ ձեր կարծիքը հայտնեք: Խնդիրը այն է, որ երեք անգամ տասնըչորս քանի՞ կընն: Իմ կարծիքս այն է, թե ութսունըմեկ կընն, ուստի ով որ իմ կարծիքս կընդունի, թող ձեռքը վեր վերցնեն:

Ինչ երեսփոխանք ձեռվընին վեր վերցնելով միտծայն հավանությամբ որոշեցին, որ ասկեց վերջը երեք անգամ տասնըչորս ութսունըմեկ պիտի ընն:

Այս որոշումը աստիճանագրության մեջ կարծանադրվի: Պանդուխտ աղգաչինը այս որոշումը աստիճան պես շուտով կերթա ութսունըմեկ դուրուշը կուտա խանութպանին:

Խանութպանը շնորհակալություն կը հայտնն:

Պանդուխտը խանը դարձած ատեն իր բարեկամներին մեկուն կը հանդիպի, որն իր ձեռքի պատմաչի կանգունը քանիի առած ըլլալը և քանի դուրուշ տված ըլլալը հարցնելով տեղեկանալնն ետքը խարված ըլլալը կիմացունն. բայց մեր պանդուխտը շուղելով համոզվիլ, երկուքը մեկեն հետադիմականաց գտնված խանութը կերթան:

— Աղաներ, երեք անգամ տասնըչորս քանի՞ կընն եղեր:

— Մեր կարծիքը ըսինք ա իրեն:

— Ինչի ալ ըսեք, քանի՞ կընն:

— Զանքմ, իրեն ըսինք ա, մենք օրը հազարումեկ որոշում կուտանք, ամենն ալ մտքերնիս կմնա՞ մի, մեր որոշումը իրեն հաղորդված է:

— Ինչի ալ չըսե՞ք:

— Կարագետ, զա ասանադրութիւնը քաց տե կարդա նայինք, երեք ան-
գամ ասանըչորսին վրայսք ի՞նչ որոշում տված է ժողովք:

— Ութսունըմեկ գրված է:

— Է՛հ, անանկ է նե՛ ութսունըմեկ է:

— Ի՞նչպես ութսունըմեկ կընէ. իմ հաշվուիս քառասունըերկու դուրսը
չի կոր:

— Սրկար քրիբ ա, հիժա սասը հոյի սո՛ւտ պիտի բոնն քնդի:

— Սուտ չէ, քայց սխալած եք:

— Կորսվեցե՛ք սրկե, ձեր միտքը աղղին մեչ երկայտակութիւնն ձգել՝ է—
Սո՛հաճադրութիւնը՝ վասնպէս է, մենք դիտենք, ասոնց ամենը նորմալանին
պիտի մտակեն է:

Պանդուխտը կը շվարի կը մնա, քայց յուր քնկերը համոզելով՝ մեկտեղ
պատճառ ծախողին կերթան ու Երեսունըինը դուրսըչը կու կանեն:

Հետադիմականք գեռ իրենց որոշումը կտ ատած շնն:

ԹԱՏԻՈՆ ԱԳԻՅԻՆԵ՛

Քարով ձեզ, Վարդավազն էֆենտի, դերասանք ու դերասանուհիք, բարե ձեզ,
Քարարք, քարձե ձեզ, դանապանք և պահապանք, և վերջապես բարե ձեզ, այն
պէս զայտական անուններ, որ թատրոնի մեջ կը գտնվիք:

Դերասանք և դերասանուհիք, որոյց որ մտքերնեզ անցա՛ծ է երբեք, որ նս
այն ժողի արվեստակից եմ:

Եւսք ձեր անձին վրս ուրիշ անձեր կը ներկայացնենք, ևս ալ Մեղուին²
մեջ անձեր կը ներկայացնեմ. դուք Երբեմն կը խնդացնեք և երբեմն ալ կը
լացնեք, ես միշտ կը խնդացնեմ և երբեմն ալ կը լացնեմ. դուք մաս գոց կը
լացնեք, դուք կը կատարեք, ես ալ մաս գոց կընեմ, և երբեք ականջս հուշարարի շեմ
նս կընեք, ինչպես որ ձենն ոճանք կը ծախեն երբեմն. ուրիշները խնդացուցած
պէս ես շեմ խնդար, ինչպես որ կը խնդան ձենն ոճանք. և եթե երբեմն Մե-
ղուին մեջ իմ կողմես քահքահ մը տեսնենք, դիտցիք, որ խնդացնելու կանոն-
ները պահած ըլլալու համար ստիպված եմ խնդուլու. և եթե երբեմն լա՛մ —
կարգաւոր, որ սիրտս ելած է և անոր համար կուլամ, սճիս սասակութիւն
ստիպար է, որ կուլամ, ճարտասանական կանոններու համեմտա վար-
կանք համար միայն կուլամ:

Կատարելու կարգը ինձի դուրսն ոչես վայրկյան մը չկորսնցուցած
պիտի խուզամ*. գործս լմնցնելուս պես տեսարանին կը քաշվիմ: Դուք

շարաքը երեք, շորս անգամ կը ներկայանաք, ևս երկու անգամ կը ներկայա-
նամ, դուք ձեր շրջանը լմնցնելուդ պես երկու երևի ամիս թատրոնը կը գո-
ցեք և հանգիստ կընեք, ևս շրջանս շրացուցած՝ անպիտուքյամբ տպագրա-
կան օրինաց դեմ հողված մը կը հրատարակեմ, ևս ալ իմ թատրոնս՝ կը
հօցեմ:

Վարդույա՛ն էֆենտի, ալ այսչափ իրարու նմանելեն վերջը շեմ դար ձեզի
հարցնելու՝ թե շատ հանդիսականներ ունի՞ք. իմ ընթերցողացս թիվն թատ-
րոն եկողներուն թիվը կը գուշակեմ, ձեր վիճակը լավ մը հասկնալու համար
պետք լուծի՞մ ձեր գրպանները նայելու թշվառականներ, ձեռքս դրսյանս՝
խոթելուս պես՝ ձեր վիճակը կը գուշակեմ և կը ցավիմ:

Գրպաններնիս ալ երկվորյակներու պես ասանկ իրարու նմանելն ետքը,
ի՛նչ պիտք ունի՞մ ձեզի պալ հարցնելու. թե՛ վհատա՞ծ եք: Ինքզինքի՛ս կը հարց-
նեմ և կը հասկնամ, որ վհատած չե՛մ. այն ատեն ցույս ուրախությա՛ն կիտի-
վի, գրիչս կը նեւեմ և մարես կըսեմ.

Ես չե՛մ վհատած, անս՛նք ալ չեն վհատած:

ՄԵՂՈՒ ԱՌ ՎՍԵՄ. ՀԱԿՈՔ ԷՖԵՆՏԻ ԿՅՈՉԵՅԱՆ

էֆենտի՛:

Ձեր վսեմությունը Մեղուե քնավ խայթվածք ընդունած շունի կարծեմ.
որովհետև ձեր սենյակը մեղու մը մտնելուն պես՝ սոյասավորք, խոհարարք,
մատակարարք և սպասուհիք շուտով իրենց թաշկինակովը կը զինվին և հա-
լածական կը վանեն խեղճ կենդանին, որպեսզի ձեր վսեմությունը չխայթն:

Բայց այս անգամ այդ թաշկինակները ստակ չե՛ն ըներ, խայթելու՛ հա-
մար կկած եմ, պիտի խայթն՛մ, ճար շկա. և ավելի ցավալին այն է, որ չե-
ղունի՞դ պիտի խայթեմ. խայթվածքս ականչդ պիտի անցնի և լեզվիդ վրա
պիտի մնա:

էֆենտի՛, դուք սորված ըլլալով անոր ատոր սակիներ տալով բարեդործու-
թյուններ ընել, կարծիր եք, որ ուղածնուդ իրավունք տալով՝ բարեգործություն
մը ըրած կըլլաք:

Ձեր վսեմությունը սխալա՞ծ է հոս, ուստի սորվեցեք, որ մեծ տարբերու-
թյուն կա ոսկիի և իրավունքի մեղտեղը. սակին՝ սակի շունեցողին կրնա տրվիլ,
բայց իրավունքը՝ իրավունք ունեցողին միայն արվիլու է:

էֆենտի, մարդսրկական հոգի՞ ունիք դուք, որ առանց երկու կողմը լսե-
լու և դատելու կը վճռեք թե՛ Մամուլ՝ իրավունք ունի:

* Ձեր գրպաններուն ներողությունը կը խեղրեմ:

Չեղի շնորհ մը բնելու համար պահ մը կրնգոճիմ, որ մարգարե մ'եր, այն դուր ալ ընդունեցիր, որ մարգարեներու մեջ բացասութիւն մ'եր. որովհետեւ ծառագ առանց մարգարե ըլլալու կրնամ գուշակել, որ Մամուլ հանապար է այս խնդրոյն մեջ: Մամուլին խիղճն ալ այնպէս կը վկայէ. դուք ձեր խայտաբլամք երիցս հանցավոր եք, որովհետեւ թե՛ Օրագիրը² անպատվելի կուտայք և թե՛ Մամուլին խղճին հակառակը կը խոսիք:

Կգրասն՝ը կոր, էֆենտի. անոր ասոր պատիվը ձեր զվարճութիւնն կը զոճեր. ըսեր, էֆենտի, շատ խնդրացի՞ք, երբ Մամուլին մեջ կարգացիր, որ Օրագիր գիշերները շուներուն հետ կը պատկի, շուները Օրագրին ձեռքին հանցերը հաճախակի են, Օրագրին տղաները առնոր անոթի մնացիք են: Այո, խնդրացիք և հիմա ալ կըսեր, թե Մամուլ իրավունք ունի:

Գիտցե՛ք, էֆենտի, եթե ես ըլլայի Օրագրին տեղ, կերպնամ, որ հանուն արդարութեան, գրչիս հորս՛կ կրնի ձեր անունը լրագրական աշխարհի տակ:

էֆենտի, տեղվույս անձկութիւնը կտախտի գիտ հաջորդ թիվերու թաղու մասին մյուս ըսելիքներս. ուստի հաճեցիր հիմակուհիմա ընդունիլ իմ արձարհ խայթվածքս:

Ասանկ փափուկ պարագաներու մեջ ձեր բերանը ավելի լավ կրնէ. էթե ամաղամ կերակուրներ ուտելո՛ւ զրադի, քան թե խոսելու:

Ես՛ւտ ըրերք, սպասավորք, քիչ մը կու՛մ բերեր և էֆենտիին լիզվին վրա ընէր, որ խայթվածքին ուտուցըր անցնի...

ԱՌ ՎՍԵՄԱՓԱՅՆ ԱՆՎԱՆԱԿԵՑԻ ԻՄ ԿՅՈՉԵՅԱՆ ԷՖԵՆՏԻ

Որչափ բարեկամներ ունիք եղեր դուք, էֆենտի: Ետտերին մեղադրվեցա՛մ ձեր վսեմութեան երկու վսեմութեան խոսք բնելու համար. նույնիսկ ինձ բաւական կարծածներս վրաս հարձակեցան և սնդեցին, որ պատժս հետս կուշեմ, թե ոչ, ըսին, նորին վսեմութիւնը կարող է թերթդ գոցել, զքեզ բանալ ինչպէն: Սովորական ժպտառիւ համբոցի գիտներ. ըսելով թե՛ կամ դուք է վսեմութիւնը աղեկ չեք նանչնար կոր, կամ իմ նվաստութեանս: Ավելի ինչու թե՛ նորին վսեմութիւնը մեզի պէս մարդոց պիտք ունի, մեղմեցնէր ունի. մինչդեռ մեղի պէս մարդիկ նորին վսեմութեան պիտք չունին: Երբ արտութիւններն ըսի իրենց, բայց անոնք դարձալ շհամոզվեցան: Սո՛ւրբան համոզվեցա, որ դուք շատ բարեկամներ ունիք:

Արդ ինչո՞ւ ես բարեկամ չունենամ և դուք ունենար, էֆենտի: Ի՛նչ է ասոր պատճառը:

Ասոր պատճառը դու և ես միայն գիտենք, և ես կուզեմ, որ բոլոր աշխարհ գիտնա, ուստի պետք է ասոր վրա երկարորեն խոսիլ հաշարդ թվով: Մնամ վսեմափայլ անվանակցի»

Վսեմափայլ անվանակցի

ԹԵ ԻՆՉՈՒ ԿՅՈՉԵՅԱՆ ԷՖԵՆՏԻ ՄԵՂՌԻՆՆ ԱՎԵԼԻ ՐԱՐՆԻՍՄ ՈՒՆԻ

Վսեմափայլ էֆենտի:

Մուլտիֆուննիք հարվածելու պաշտոնը վարող թերթ մը առավել խլճի ատյանին ասպվիենիով գրելու է՝ քան թե քաղաքական ատյանին:

Քաղաքականության և քարոչականության մեջ անհուն տարբերություն կա: Աս երկուքը հաշտ չեն և չպիտի կրնան ըլլալ: Քաղաքականության մեջ միշտ քարոչականություն չկա. ինչպէս որ քարոչականության մեջ ալ քնա՛վ քաղաքականություն չկա. և ասոր համար է, որ ինչ որ շատ անգամ կը դատապարտեն քաղաքականությունը՝ դայն կարդարացնեն քարոչականությունը: Քաղաքական ատյանի մը առջև շատ անգամ լավ փաստաբանող մը գիմացիներն տկարութեամբը դասը կը վատկի. խի քարոչական ատյանի մը առջև հանցավոր մը միշտ կը պատժվի՝ որչափ ալ տկար, որչափ ալ անդոր ըլլալուր գիմացիներ:

Իմ նպատակիս հասնելու համար անպատճառ խղճի ատյանը ընդունելու եմ, և երբ հոս կարդարանամ, փուլթ չէ ինձ քաղաքական ատենի մը առջև դատապարտվիլս: Ես կուզեմ որ ըսեն՝ «անմեղ էր և պատժվեցաւ», և չեմ ուզեր որ ըսեն՝ «պատժուպարա էր և արդարացաւ»:

Այս տողերով ինքզինքս ճանչցնելին ետքը բուն խնդրույն դառնամ:

էֆենտի:

Ինչո՞ւ ինձմն ավելի քարեկամներ ունիք դուք: Ո՞վ կը դուք: Ի՞նչ եմ ես: Ի՞նչ ունիք ինձմն ավելի: Ի՞նչ ունիմ ձեզմե պակաս:

Ենորհիվն ու անհասանելի կամոքն աստուծո երկուքնիս ալ ասուն արարածներ ենք, որ կը խորհինք, կը խոսինք, կուտենք, կը քնանանք, կարթննանք, կը ծնանինք և կը մեռնինք: Արդ, ինչ որ ունիս դուն՝ իբրև մարդկության նշան, ես ալ ունիմ. և թե որ ասկե դուքս բան մը ունիս՝ որուն շնորհիվը շատ քարեկամներ ունիս, ապա ուրեմն այն քարեկամներն ցուկդ չեն, այլ անոր՝ զոր դուն ունիս և ես չունիմ (որովհետև քարեկամ չունիմ):

Ի՞նչ է ուրեմն այն որ ունիս՝ ես չունիմ:

Երկու տարեկան տղա մ'իսկ գիտե ասիկա ու կրսե.

— Ոսկի՛ն:

Քայց ոսկին մարդկության նշան չէ՛:

Այն որ հոգի ունի՝ մա՛րդ է կրնանք ըսել: Քայց շինք կրնար ըսել թե՛
որ ոսկի ունի՝ մարդ է: Եթե այս ըսելու կարող ըլլայինք. քսակներն ու
սուտներն ալ մեյմեկ մարդ պիտի ըլլային:

Ուստի երբ ոսկին գուրս հանեն այս խնդրոյն մեջնն, բուրբ բարեկամ-
ներ ալ գուրս կելլեն և անոր կերթան, հետևապէս ես ու դուն միայն կը մը-
տնաք երբ մարդ՝ իրարու համապատիվ և համազոր:

Մեր խնդիրն ալ մարդկության խնդիր է և ս՛չ ոսկիի, ուստի հրամայե-
լով մը խեղճերուն և տղեւաներուն, որ շհայհոյեն ինձի և մտիկ ընեն:

Ենթադ, դուք զՄամուլ պաշտպանելով, ըսիք Արևելյան Մամուլին՝

— Անթուրթենե՛մ մեռի:

Մեա ա՛յս է իմ ցախ:

Եւք զՄամուլ պաշտպանելով Մասիսին՝ ըսիք.

— Խե՛ղճ պիտի ապրիս:

Մեա ա՛յս է իմ վիրտու:

Եւք զՄամուլ պաշտպանելով Օրուրո ըսիք.

— Հակառակ քու աշխատությանցդ պետք է որ խաչատուակվի՛ս:

Մեա ա՛յս է իմ վախս:

Եւք զՄամուլ պաշտպանելով, դրական սուպարեզին վրա սնունդ հայ-
տնային համար անոթի փորանց ձեռագիր դրելով, իրիկունք չոր հաց ուտե-
լով աշխատող խմբադրաց ըսիք.

— Ասակեցե՛ք պուք:

Մեա ա՛յս է իմ մահս:

— Երդ հայ լրագրութունը մեռնի՛, թող ան ու սո հանիրավի խաչատ-
ուակվի՛ք ես պիտի գրոսնն՝ամ, ըսիք:

Մեա ա՛յս է ձե՛ր մահս:

Մեա ա՛յս է ճշմարտութունը:

Այլ մը կուզեք ըրիք Մեղուն, Քայց սա գիտցե՛ք, որ Մեղուն անանկ վի-
ճակով, ոսկից ո՛ր վիճակին որ ենթարկվելու ըլլա նե՛՝ առաջիննն ավե-
րակն պիտի ըլլա:

Եւք զՄամուլ պաշտպանելով, զարութուն ըրած ասեննիդ բարությո՛ւն կրնեք և ես ձենն
հարկաւ շե՛մ ուղեր. միայն թե ասանկ խնդրոց մեջ միջ մ՛ալ խառնվելու
տրտալից լրագրության մեծ բարիք մը ըրած կըլլար:

Եւք զՄամուլ պաշտպանելով, որ ընդունիք իմ հարգանքս,

Եւք զՄամուլ պաշտպանելով, որ վսեմության ինչպէս որ արժան է մնալ:

Ազնվականութիւնը ժառանգական չէ: Այն մարդը, որ առանց առաքինի ըլլալու կրսե, թե հայրս ազնվական էր և ես ալ անոր համար ազնվական եմ, կը նմանի այն մարդուն, որ առանց բժշկութեան արհեստը սորվելու, կրսե, թե ես բժիշկ եմ, որովհետև հայրս բժիշկ էր:

Մի՛ զարմանաք, երբ տեսնեք, որ տգիտները մաիկ շին ընելու երատը դեղ է, որ ականջով կուտովի, կա՛ տղա մը, որ գյուրութեամբ դեղ առնե:

Շատ անգամ դատողութիւնը կրնա էշմարտութիւն մը գտնելու օգնել, բայց չկրնար ճշմարտութիւնն ըլլալ, ինչքան որ լատեր մը կրնա կորսված ոսկի մը գտնելու օգնել, բայց չի կրնար ոսկի ըլլալ:

Ավելի կուզեմ սատանայից օգնութեամբը իրավունքս վայելիլ, քան թե հրեշտակա՛ց դասան մեջ իրաւունքիս կրկնել:

Ավելի կը վախնամ, որ իմ ուրիշներուն վրա ունեցած կարծիքս չփոխվի, քան թե ուրիշներուն իմ վրա ունեցած կարծիքը:

Շատերը կը զարմանան թե՛ ինչո՞ւ մեր երեսփոխանութեան մեջ տգիտութիւնը մեծագուշն մաս կազմած է:

Այս զարմանքը խնդալս կը բերե, մի՛ թե ազգաստները միշտ մեծագուշն մաս չեն կազմեր:

Օրագրո գրամագլուխը սուտն է, ինչպէս որ մուրացկանի մը գրամագլուխն ալ բարեմադթութիւնն է:

Առանկները գրամագլուխին լմնցած օրը կսկսին միայն հարստանալ:

Ընթերցող, ես օլ կրող կը տեսնեմ, և շխտակը հասկնալ կուզես նե՛ր
 քու անգամ կը տեսնեմ, մեկը արթնությանս, մեջ և մեկալը քնույս մեջ.
 Երբն սա պայմանով, որ արթնությանս մեջ ուզած երազներս կը տեսնեմ,
 արթնքն գվարթ և մարդս երջանիկ ընող երազներ:

Երեկ իրիկուն անկողին մտնալուս պես՝ գեռ շքնացած՝ սկսա կրալիս
 քաթը անանկ յերսով, որ այս երազիս մեջ, շխտեմ ինչպես եղավ՝ միլիո-
 նավոր փրաներ վաստկեցա:

Նախ հացադործ Զարար աղաչին աղպեն առնելիքը վճարեցիս՝ Վերջը՝ ներ-
 քանակը կանչեցի. հողար ոսկի ալ անոր տվի. ա՛ռ սա ոսկիները, և Բճատիի՛
 քաղցրին վրային շնչե քու անունդ և իմինս փորել առա:

Այս դործն ալ լմնցունելին ետքը, շխտակ Պերա՞ն կա: Փողոցները ջեխոտ
 քաղցած՝ չկրնալով մեկ կողմնն դիմացի կողմը սնցնիլ, քոմիսիոնին՝ ստակ
 քաթը որ Մեծ փողոցին մեջ քանի մը կամուրջ շինե, որպեսզի մեկը կարող
 ըլլայ մեկ խանութին անոր դիմացի խանութը անցնիլ:

Այս մեծագործությունն ընելին ետքը, շխտակ գերեզմանատունը վաւեցի.
 Երբ շուրջը իսկույն անառիկ բերդերուս պես քարձք պատ մը քաշեցի: Մեջը
 Բճատ Եկեղեցին ի հիմանն նսրոգելով՝ գմբեթավոր և ընդարձակ եկեղեցի մը
 քաղցր տվի, եկեղեցիին դռան վրան ալ այսպես փորագրել տվի. «Միեկեցով ար-
 քաթը Մեղուի ի Թվականին տեսլանն Մեղուիս»:

Շախրը սա տեսնելիս պես՝ ինձի վաղեցին. աշխարհիս մինչև վերջը
 քու Մեծ խառապարտ մնալու երգում քրին: Մեկը ձեռքս կը համբուրեր, ան-
 քան ինչ մը ի ծունր իջած կը ինկարկեր դիս. ուրիշ մը ստվըներս պլլոված՝
 քու Մեղուս որ քալեմ, ամենքը կուզային քալթայիս բեշերը համբուրելու,
 քալթըր, ճարս հասամ, քալթոս հանեցի և ծառն մը կախեցի, որ հոն ել-
 ցալ համբուրեն, ապսպրեցի ալ, որ համբուրելին՝ վերջը վրայի տիգմերն
 քալթով մը սրբեն:

Շախրակության կողմն արված այս կրախտագիտական ցույցերով արք-
 անաթա թաշի ու վեր քարձքանալ, այնչափ քարձքացա, որ վերջապես գետ-
 անաթա թաշի մտա:

Շախր էի, և դեշ երազները՝ պանդուխտ հաշու կրողներն իսկ շատ
 քալթըր զիս մեռուլոց մեջ տարած էին:

Շախրու տոնավաճառին մեջ կը դտնվի. չէի խոսիր, չէի տեսներ, մե-

կերը զիս մեռչալ տեսնելուն վրա սրտմասած՝ ամենը մեկին վրա
 քալթին, գարթի՛ր, և լսե՛ մեղ, մեր հանգստությունը խոռովելո՞ւ եկար

հոս, բս՛, չէ նե՛ հիմա գրեղ կը բզբա... Եսեկիուն շմնաց, շուտով նոր հոգի գգեցա, չէ նե՛ իրավ պիտի բզբաեին:

Ո՛հ, ըսին ամենքը միաբերան, հայրենիքի աքսորյալ, լեռներու, ձորերու մեջ թափառյալ, անողոր բախտն հալածյալ՝ թշվառ կյանք մը անցնելնես հետո գերեզմանե՛ն ալ պիտի արտորվինք: Ուրեմն գերեզմանին մեջ ալ չիք հանգստութիւն հայոց համար. բայց ո՛չ, ո՛չ, եթե կենդանի հայերը մեռչալ են, մեռչալ հայերը դեռ կենդանի են

Մեռելոց համար լրագրական տեսչութիւնը շքաշուն՝ ուրիշ շատ խոսքեր ալ ըրին, բայց մեր... մեր... մեր միտքը շմնաց:

Մեր միտքը շմնացած խոսքերը ըսելն հետո՝ երբ բաժնավելու վրա էին, մեկը եկավ ասոնց մեջ կայնեցավ: Գրպանն յոթը ութը քսակ ոսկի հանեց. չգիտեմ, որ իմ ոսկինն՝ քս գողցած էր, չէ նե՛ ան ալ ինձի պէս երազ տեսած էր:

Ոսկիները ցույց տալով՝ ըսավ իրենց, թե որ ասոնք տալու ըլլամ նե՛ դուրս կիլնե՛ք: Մեկ մասը ալ ո՛ր ըսավ, մյուս մասը՝ ոչ, և ինչպէս որ ամեն կռիվ աշտն և ոչնե՛ կելնե՛ մեծ պատերազմ ծագեցավ իրենց մեջ:

Վախեա կը դողալի:

Պատերազմի միջոցին պատկառելի մարդ մը եկավ դռը ի ձեռին. պռոշին վրա գրված էր՝ կոնէր արծարաւեր չէ. ասոր վրա կռիվը դադրեցավ և ամենքը միաբանեցան:

Մեռչալ հայոց միտքանութեանը վրա դադարած ուրախութենես արթնցա և տեսա, որ՝ ոչ Զաքար ազան ստակը ստեր է, ոչ ալ Պերայի մեջ կամուրջ շինվեց է. Բելլե գերեզմանին շուրջը քաշած սլափոս և շինած եկեղեցիս չիտեմ ինչպէս եղեր՝ անհայտ եղած են:

Թո՛ղ ըլլան, հարկավ մաս օրերս երազ մ՛ալ կը տեսնեմ և առջի շինածես ավելի հաստատ կը շինեմ:

Մի՛ խնդաք, հարուստներ, եթե իմ երազներս ձեզի համար իրողութեաններ չեն, ձեր իրողութեաններն ինձի համար երազներ են, և ժամանակը եթե իրողութեանները երազի կը դարձնե՛ հարկավ օր մ՛ալ երազները իրականութեան կը դարձնե:

Մեզու այս օրերս սուպահովութեան սենյակ մը բացած է, և կապահովեցին ամեն բաները, որք կարսովելու ենթակա են:

Ուզողը կրնա մեզ դանել և ուղածը սիկուրթա ընել:

Առ այժմ սիկուրթայի գրվածները հետեւյալներն են.

1. Պեկյան էֆենտիի փաստի կողովները:
2. Տերոյնեց պատվելիին համարովը:
3. Մանգումիին՝ տկանչները:
4. Ասիային՝ սկզբունքը:
5. Պատիլ շատ սիրող կնիկները:
6. Բաղնիք դացողներուն ծխախոտի տուփը:
7. Պատրիարքարան՝ զացող և դանտպանին պախաշիշ շովողներուն սաքի տուփները:

8. Շոգենազ մանելով քնացողներուն օլիւնթները:

9. Իզմիրցոց՝ Խորեն կպիսկոպոսին՝ վրա ունեցած համարումը:

10. ... տին ստաշնորդութեանը տակ տարող ժողովրդյան կրօնքը:

11. Մատմադիլ Մարթային փոքրիկ դիւարիկը:

12. Մեզուին զվարթութեանը:

Սիկուրթա բունել ուղտղները շօտենցնելու համար մենք իրենց սաքը պիտի տանք. բայց որովհետեւ շինք կրնար մեր զգառնելակեն բաժնովիլ, որովհետեւ զաղաշիլ Խրիստոսի էֆենտիին, որ մեզի օմնիպետա մը առ՝ որպեսզի անհաշիս օմնիպետոսի մեզ դնենք և աշնակա պատինք:

Սիկուրթիվ պարտք կը համարիմք Մեզուեն առնելիք ունեցող էֆենտիենե-
 ինքնի, որ պարտալ տեղը շրարեհամիին մեր սենյակից դալ, որովհետեւ
 իրենց կրնան դանել մեզի:

Սիկուրթայալ մը առջի օրը կրսեր ինչ թի՛ կթի զույգ մը սաքի տման
 իրենց օմնիպետոսի, զատը կը վաստկնի:

Ահա սաք մը՝ որ կաշառ կուտե, տհա սաք մը՝ որ իրեն կոշիկ սվոզին
իրավունք կուտա:

Մթափեցե՛ք, ազգայինք:

Ով որ կարգվելու նպատակով աղջիկ մը տեսնել կուզե, պետք է որ աղջիկը
տունը տեսնե և ոչ թե փողոցը:

Որովհետեւ,

Աղջիկ մը՝ տան մեջ նիհար՝ իսկ փողոցը գեր է.

Տան մեջ ամբարտաժան՝ փողոցը հեղ ու խոնարհ է.

Տան մեջ թուխ՝ փողոցը ճերմակ է.

Տան մեջ տարիքն առած՝ փողոցը մատղաշ է.

Տան մեջ ազրատ՝ փողոցը հարուստ է.

Տան մեջ սատանա՝ փողոցը հրեշտակ է.

Տան մեջ ծուլլ՝ փողոցը ժիր է.

Տան մեջ թեթև՝ փողոցը ծանր է.

Տան մեջ վանողական՝ փողոցը քաշողական է.

Տան մեջ (մտտեն) տգեղ՝ փողոցը (հեռվանց) գեղեցիկ է:

Անոնք կրեան միայն փողոցին մեջ աղջկան մը հավնելու հետք ամուսնանալ՝ որոնք որ իրենց կնիկը միշտ հեռուեն տեսնել կուզեն:

Մի՛ բարկանաք, օրին՝ դե, ձեզի այսպես հարվածելու համար:

Եթե ձեր ընթացքը այսպես շարունակեք՝ պիտի սկսիմ ակնարկութիւններ
ալ ընել:

Պուալո երդիծարանի մը համար կրտս թե՛ ոչ թե միայն ծաղրած անձին
անունը կուտար, ալլ արվեստը, տեղն ու թաղն ալ կրտսր, որ շրջա թե սխալ-
մամբ ուրիշ մը հասկցվի:

Ինչպես որ հարուստ մը սիրտը նեղանալուն պիս սա նարար բերե՛ք,
կրտս, ինչպես որ աղա մը ձանձրանալուն պիս խաղալիքը կուզե՛՛ ես ալ քիչ
մը ձանձրանալու պիս կրտսմ.

— Յրվի՛չ:

— Ի՛նչ կուզեք:

— Սա Ասիան բեր:

Անցլալ շարաթ օր էտիրնե երթալու համար նամբա էլնոզ շոգեկաւրը
մըուն գծն գուրս էլեր և ավազին վրա կաշներ է:

Մեր քաղ. ժողովն՝ ալ գծն գուրս էլեր է, բայց առանց վճատելու դարձ-
կը քալե. ինչե՞ն է, որ այս շոգեկաւրը կեցեր է:

— Որովհետեւ շոգեկաւրը գծին վրայն քալելու համար շինված է:

— Անանկ է նե՞ քաղ. ժողովն ալ գծն գուրս քալելու համար շինված է:

— Զարմանալի չէ՞, որ Միտաբջան էֆենտին բանեհինոզ առաի Բարիդ
կրած ըլլա ու պարտալ դարձած ըլլա:

— Զարմանալի չէ, որովհետեւ քաղաքը չէ, որ զմարդ կը լուսավորե, այլ
արուն է, որ գրազար կը լուսավորե:

— Ասիան լրագրաց արժանիքը բննադատելով ի՞նչ սկզբունք քարոզած
էր:

— Սա սկզբունքը քարոզած կըլլա՝ թե մարդ իր շղիացած բանին վրա
լրացնադատութուն ընել:

— Ասիային այդ հոգվածը կարդացած տաննդ ի՞նչ կուզա միտքդ:

— Արարս կուզա այն տակը՝ որուն բարոյականն է թե՛ առավա՛ծ. մի՛
տար ինչ ի ձեռս հիմար դատողաց...

Անցիկ աշտ օրվան թերթին մեզ կինն էրկըննն դատելու սկզբունքը դա-
տարա՞ծ անդուգական իմաստակներուն վրա դրած հոգվածը այսպիս կը
լրացնու:

— Ինչպիսի մարդուս խելքի պակասութուն շտառ:

— Ինչպիսի մը, որ միշտ իրնն համար կազոթե...

— Ի՞ տար զիս, ընթերցող, որովհետեւ բնութեան մեջ ալ այլանգակ
անհոգե՞նք սկսա:

— Ինչ կա ականչ տալ այն մարդուն՝ որուն խոսելու պաշտոն ալեր
պարտաւոր ի՞նչ հարկ կա լելու տալ այն մարդուն՝ որուն լսելու պաշտոն
պարտաւոր չունը:

— Ինչպիսի մարդուս ջրամբարն է, որուն ծորակն է լեզուն: Ո՛վ բնութուն,
որովհետեւ ջրերը ես այդ ջրամբարին՝ որուն մեջ ջուր լեցուցած չեա:

Այդ տեսակ մարդիկ կը նմանին ազդուրի մը, որ ծորակ ունին և ջուր չունին: Այդ տեսակ մարդիկ քսա իս զուրդի համար ստեղծված են, և կը նմանին հաշկատեան այն բառերուն՝ որք զարդի համար միմիայն կը դարձած լին: պերճախոսութեան մեջ:

Ո՛վ Մանգումե, եկո՛ւր իմ զվարճական պերճախոսութեանս քիչ մը գորգարելու...

— Բարեկամ՝, հողված մը դրած եմ, և կուզեմ Օրագրո խմբագրին տալ:

— Գնա՛ տար:

— Ես չեմ կանչնար զինքը, հեռակապես իմ հողվածս շինդունիր, անոր մեկ բարեկամին հետ երթալու եմ, որ ընդունի: Կը կանչնա՞ս անոր բարեկամներն մեկը, որ կարենա հողվածս հրատարակել տալ:

— Այո, կը ճանչնամ:

— Ո՛վ է:

— Կտակը:

— Կանչուկ, սա լիսրան բեր, նաչինք ի՞նչ կերակուր եփեր եք այսօր:

— Հրամանեցիր:

— (Կարդալեն Լատը): Աս լիսթան ալ մեր լրագիրներուն կը նմանի. ամեն օր միևնույն բաները կը գրվին մեզը:

Երևափոխանական ժողովին՝ մեզ Երբ ժողովրդեան կողմն ձուլն մը էլնե՛ ստեղծարար իսկույն զանգակը հեղինակելով կը հայտարարի՝ թե ժողովը պիտի դոցեմ երբ ժողովուրդը հանդարտ չիենա:

Ասիկա բարի սովորութեան մ'է, բայց ինչո՞ւ համար մեծիակ զանգակ մ'ալ ժողովրդեան ձեռքը չեն տար, որ ան ալ միևնույն հայտարարութեանը ընե, Երբ ժողովին մեջ երևափոխանաց մեկուն կողմն անկարգութեան մը պատահի...

Գաղղիացիք ալ տղա են, գործերնին թողած՝ դրոշակի խնդրով կզբաղին: Ամենն ալ գրեթե համաձայն են դրոշակ մը ունենալու մասին, բայց տարածայն են այդ դրոշակի գույնին մասին: Ոմանք կարմիր կուզեն եզեր, ոմանք ալ դեղին:

Ինչպես որ կերևի, խնդրոք ճաշակի մրա է. մեկուն ճաշակին ճերմակը
կտրա, մյուսին ալ գնդինը: Իմին ալ ճաշակս հարցունես նե՛ կա ալ կտսմ՝
Են սեին մրա ճերմակը աղիկ կք վաչկ, և կառուցարկեմ, որ գրոշակին մեկ
հողմն ալ իմ քսածիս սես ըլլա:

Ո՛վ գաղղիացիք, այնչափ գուշներու ներկեցիք Գաղղիան, որ գուշն շնաց,
հիմա գուշն մը շեք կրնար գունել ձեր գրոշակը ներկելու...

— Հարուստները ինչո՞ւ համար դեռ վաստկիլ կուզեն:

— Յո՛ւր մտչելաին հետ մրցելու համար:

— Մտչելա որո՞ւ հետ մրցիլ կուզե:

— Տիեզերքին հետ:

— Զքսե՞ս, որ խեճդ է:

— Գուն քսիր:

— Ատեփան էֆենտի Փափաղջանը ազգասե՞ր է:

— Էջմիածին տաղված օրացույցը բիր. մեզք նույնը, ազգասեր է նե՛
տաղված մեզք գրված է:

— Ի՞նչ կտես, օրացույցին մեկ անունի բան կը գրվի՞:

— Դրես նե՛ շք՝ գրվիր: Մինչև հիմա մեկու մը ազգասեր ըլլալը անոր
մտքին կը հասկցվեր, ապից վերք օրացույցին պիտի հասկցայի:

— Աս ի՞նչ ըսել է:

— Ահա վասիկ էջմիածնու օրացույցին գրածը. երկուսուրդ առեկարն օձ-
ված լին: Գեուրդ ազգասեր կարողիկան:

Ա՛յր ես, տիր Երեմիա՞, ս՛ր է սխալացույցդ:

— Ի՞նչ են ազգային երեսփոխանները:

— Մե՛լմեկ դերասան:

— Ի՞նչ կը ներկայացնեն:

— Աղբը:

— Գաղղյան էֆենտին ի՞նչ պեր կը կատարե աչս ներկայացման մեկ:

— Երո՞րծի պերը:

Քննիչ հանձնաժողովի անգնկադիրը անցյալ շաբաթ դեպի խնդրոց կարգը ուղևորվեցավ:

— Խնդրոց կարգը ի՞նչ է:

— Հաբլուրինձաս՝ ուսկից ներս մտնողը դուրս չկրնար ելնել:

Ազատությունը մածյալ և լրացիլ անվան անարժան եզող Մամուլը յուր վերջին թիվերուն մեկուն մեջ Մեղուին համար տնանկ իսաք Տը կրնն՝ զոր հոս քառ առ քառ դնելու կամչնայինը՝ Եմի հիշյալ գարշահոտ թուղթին արժեքը սնդամ մ'ալ, հասարակության հանչունել շուղեինք: Ահա վասիկ իր խոսքը.

— Մո՛, սա Մեղուն արաքնոցին ծակը նետեցիր:

Ոմանք սա կարգացած ըլլալով՝ կրսեն.

— Ի՞նչ մեծ անպատվություն Մեղուին համար...

Իսկ մենք կրսենք.

— Ասիկա մեծ անպատվություն չէ Մեղուին համար, այլ մեծ պատիվ է արաքնոցին համար:

Արժանիքին ասիլի անձի մը կամ բանի մը տրված պատիվն շողոքորթութուն ըլլալով՝ Մամուլ այդ խոսքովը արաքնոցը շողոքորթած կըլլա: Կը հորդորենք Մամուլը, որ մեյ մ'ալ առանկ բան չընն, որովհետև կրնա ըլլալ, որ հիշյալ արաքնոցը վաղը Ելնն գոռողանա և ինքզինքը՝ բանի մը տեղ դնն: Մամուլ արդի մի՛հասկը մեր քսածը լիովին կը հաստատան:

Հինգշաբթի օրը ըստ լատինացվոց Հիսուս ծնած ըլլալով՝ պարսան չրացվեցավ:

Ո՛ր էր թե Հիսուս ամեն օր ծնաներ՝ ի դահուլուն բլուրավոր ընտանյաց:

Ավստրիա մեջ պատերազմի պատրաստութուն ըլլայ կը կարծվի, որովհետև ընկերություն մը կազմվեր է հոն տատրակներուն նամակ բերել տանել սորվեցունելու համար:

Ըսել է թե ամեն պատրաստութուն տեսնվեր և դորժը միայն տատրակներու միացեր է, և թե տատրակները այս արվեստը սորվելուն պես՝ կոխվը պիտի սկսի:

կրտսերի մը մեկ կարգացի, որ այս օրերս Եվրոպայի շրջանում ո՞ր կողմը շորս ուտրով աղա մը ծնել է:

Ահա վասիկ տղա մը՝ որ Պոլսու մեջ անվախ կրնա քաշել ուզած տեղեն, որովհետեւ եթե դիպվածով թրամվելը անոր մեկ սաքը կտրի նե՛, անդին երեք հատ ալ ունի և անոնցմով կրնա քաշել:

-
- Հայրի՛կ, ի՞նչ են հարուստները:
 - Մեծ գողիք են, աղա, որ պղախիկները կը կողոպտեն:
 - Էլ, ասանք գողցածնին որո՞ւ կուտան, որ պահի:
 - Մնան կության:

Վաղը բոլոր դպրոցներուն մեջ Վարդանանց դրամվարաց՝ առթիվ ճառեր կը կարդացվին: Այս ճառերը Վարդանանց քաջությամբը կսկսին ու ազգային դպրոցներուն խեղճ վիճակին վրա ցավելով կը վերջանան: Փանի մը տարին վեր կարդացված ճառերուն վերջաբանը գրեթե միշտ դպրոց է՝ ինչ որ ալ լինի աչդ ճառին վերջաբանը:

Ճառերը կարդացվելեն ետքը քաջն Վարդանա ողբերգություն մը կը ներկայացվի: Ամեն դպրոց իրեն համար դատ ողբերգություն մը ունի, մեկուն իր կը նաչիս, որ Վարդանը պատերազմին մեջ կը մեռնի, մյուսին մեջ Տղմուտ Կոնյան մեջ կը խեղդվի, մեկալին մեջ պատերազմն դառնալեն ետքը կը մեռնի, Մոջապես ամեն մտրդ ուզածին սկս կը մեռցունեն քաջն Վարդանը. եկու տես, որ քաջն Վարդան այս ողբերգությանց մեջ ալ կը ջցունե յուր քաջությունը. որը մեռցնող ողբերգակներուն մեծապույն մասն ալ ինքը կը մեռցունե...

Արգ, վաղը քաջն Վարդան կը պատերազմի ոչ թե պարսկաց զեմ, ալ մեր քրդուներու զեմ, և ես ապահով եմ, որ քաջն Վարդան հաղթանակը պիտի

-
- Թարեկինդանը ի՞նչպես կանցունեք կոր:
 - Ինչպի կը խմենք կոր, որ ինչպես անցնիլը շնք կրնար կոր խմանալ:
 - Ես խմելը վնասակար չե՞:
 - Ես ասակար է, բայց հաճույքն ալ դժբախտարար միշտ շատին մեջն արություն մեջ հաճո՞ւյք կա:
 - Ես ասով ապադան կը վնասվի, տետք է որ ապադան ալ մտքի

— Այնչափ նեղ վիճակի մեջ եմ, որ ներկային վրա խորհելեն ազգային վրա ժամապու ժամանակ չեմ ունենար կար: Այսօրվո հոշո ճարելու կը նա- չիմ կոր և վաղվան համար հոգ ընելու առնն չեմ ունենար կոր:

Ահալասիկ ահամա աշուկերո ավետարանի՝ որ կըսե. «վաղվանը մի հոգարս:

— Եղբա՛յր, դուն գրագրութչա՞ն կընես կոր եզեր:

— Այո՛:

— Դուն առաջ խոհարար էիք նե:

— Այո՛, խոհարար էի, բայց որ մը աղևի կերակուր եփեր էի, տերս հափ- նեցափ, խոհարարութենն հանեց՝ սենյակը տարափ, ամսականս ավելցուց՝ դրագիր ըրափ:

— Կրնա՞ս կոր բնել:

— Չեմ կրնար կոր, առի որ սխալմանը մը ըրի և կարծեմ ճամբա պի- տի տան...

Հանցանքը խեղճին չէ, այլ արաշք. կերակուրին հափեցափ նե՛ թո՛ղ խոհանոցի պեռ բներ և ամսական ավելցներ ա հիժա ալ չճամբեր...

Ասանկ անհարմար պաշտանարաշխութչանները նոր չեն, հիներուն մեջ ալ կը տեսներ:

Նարուպոսնասար երազ մը կը տեսնե. Դանիել⁹ այս երազը կը մեկեն. Նա- բուպոսնասար պիները իրեն երկարոյր կը կարդե:

Նարուպոսնասարին տեղը ևս ըլլայի նե՛ Դանիելը երազագեա կանգանեի:

Հայրենիքին մեջ կը կարդանր, որ Պափուսի ազգայինը եկեղեցիի մը շի- հաթչան ձեռնարկած ըլլալով՝ անդժուչն կտաժարութչանը եկեղեցին կա- խեր է՞:

Կը կոխե յա՛, տեղվուչն կտաժարութենն հրաման շտտած՝ աստուծո ազոթել ի՞նչ ըսել պիտի ըլլա...

— Հայրի՛կ, թատրոնի մը մեջ կտատակերպութչուն մը ներկայացված ժա- մանակը հանդիսականը խնդան նե՛ ի՞նչ ըսել է:

— Դերասանները ժափահարիչ ըսել է:

— Էյ, ողբերգութչուն մը ներկայացված ժամանակը դերասանները խնդան նե՛ ա՞ն ի՞նչ ըսել է:

— Մարդ սատուծս, ամեն գիշեր գինո՞վ պիտի դաս աւսանի:

— Գուն ալ ամեն գիշեր սա խոսքը պիտի քնե՞ս:

— Գինով մի՛ գար, որ չբսեմ:

— Մի՛ քսեր, որ գինով չգամ:

Տեսա՞ր, քնթերցո՞ղ, մարդը հանցանք չունի եղեր, բոլոր հանցանքը կանն է, որ կը բարկացնէ կոր իր էրիկը և գինով ըլլալուն պատճառ կըլ-
կոր:

Ասոր սկզբնավորութեանը ի՞նչդուս է արդար: Նախ էրիկը գինով գացեր
էր՝ կնիկն ալ գինո՞վ քսեր է, չէ նե՛ նախ կնիկը կեցած տեղը գինով քսեր
էր՝ էրիկն ալ բարկացիր ու խմել սկսեր է:

Կար կարելու մերենա տեսած ու լսած էինք, թայց ազոթելու մեքենա ո՛չ
էրած, ո՛չ ալ լսած ունեինք. այս անգամ Ավետարեւի՛ն՝ մեզ առ ալ տեսներ:

Չեմ հիշեր, ո՛ր ժողովուրդը ընելիք ազոթքը մեքենային քնել կուտա
էր: Եթե ասիկա հետքովոր է, ի՞նչ հարկ կա նկեպցի կրթալու, ամենքնիս
այ անձ մեքենաներն մեյ մեկ հաս քերել տանք, կիեզեցիին մեջը գնենք,
լինելուդոցենք, թո՛ղ մեր տեղը անտեր ազոթեն՝ լմննա կրթա:

Անկից զատ՝ մեկի համար շարունակ ազոթողիներ ըլլան նե՛ մենք ալ հան-
տար շրտով ուզածնուս շափ կրնանք մեզք գործել, միայն թե ձեթը մեքենա-
նունն որակա ընելու չէ, որ ազնկ և շուտ բանին:

Սեն թատերատեր ազգայինը գիտեն, որ մեր հալերն ողբերգութեանց
հիշտակ մը և սգի մը կա:

Աս լնցում:

Գինը գիշեր կրազիս մեջ կը տեսնի, որ սատված մեկուն հողին առ-
ջը համար հրեշտակ մը կուղեր: Հրեշտակ շունինք, պատասխանեց հրեշ-
տակին, ամենն ալ հայոց ողբերգութեանց մեջն են:

Երկուսն և ըսի.

Սա հայ ողբերգութեանց հողին աննելու համար... ու

Սա հրեշտակները՝ որակազի ըսվի թե այս խոսքին մեջ ոգի կա, ոգի մը
որ ինչպէս որ ինչպէս ողբերգութեանց մեջ: Ինչ օգուտ, որ հրեշտակ մ՛ալ կը զննե
անոր ինչ խաղին ոգին կանն կերթա կոր...

ՄԵՐ ԽԻԿԱՐՆ ԱՆ ԱՂԱՅՐԱՆԿԱ Է ԵՂԵՐ

— Պանծուր, պոնծուր, մոնսիո, բոմա՞ն թալն վու, բոմա՞ն վա լա սանթե՛ն:

— Ասածու բարին: Աս ի՞նչ կերպարանք է, Խիկար², ահնոց, պասթոն, ալաֆրանկա ես կղեր:

— Էյն շանոր տը բարլե ան ֆրանսե, մոնսիո, ան ֆրանսե, ան ֆրանսե. բոմբրեն՝ վու, օ՛հ, լը ֆրանսե, օ՛հ, լա ֆրանսեզ³:

— Խենգեցա՛ր, ի՞նչ կղար, Խիկար:

— Ժր նը վու բոմբրան, մուշու, մը բոմբրենե՛ վու:

— Բայց հայերին խոսե, որ հասկնամ:

— Ես ա՛յ ալաֆրանկա եղա, հա՛, հասկցա՛ր, և ալաֆրանկա ըլլողի մը համար հայերին լեզուն թիչ կուզաւ Իլ ֆո բարլե ան ֆրանսե, մոն շեր, ահ, մոն շեր, թիեն, մոն շեր, տոնե մուա տես մեհիտիե, մոն շեր⁵: Նայն, ի՞նչ անուշութուն կա արտասանության մեջ:

— Հայերենին մեջ չկա՞ այդ անուշութունը:

— Չկա, հասար, օրինակի համար, ինձի երկու մեհիտիե սուր.

— Վրաս շունիմ:

— Չէ՛, այսինքն՝ օրինակի համար, ինձի երկու մեհիտիե տուր ըսես նէ՛ հայերենին մեջ պաղ կուլա կոր, թանտիս քան ֆրանսե տոնե մուա տես մեհիտիե⁶, կարծես որ անուշութուն մը կա:

— Իբարդ ի՞նչ է, երկու մեհիտիե՞ կուզես:

— Չէ:

— Ի՞նչ գիտնամ հասար. մոն շեր, թիեն մոն շեր, ահ, մոն շեր, տոնե մուա տես մեհիտիե, մոն շեր կըսես նե...

— Ալաֆրանկա կղողները այդ խոսքերը շատ կը դարձածեն տե, ես ալ իբրև օրինակ դարձածեցի:

— Ըսել է որ այս ալաֆրանկա երիտասարդները դիմերնուն ելնողն ստակ կուզեն կոր:

— Կուզեն կոր, հուպա, սլաֆրանկա ըլլալն ետքը ինչ: շուզեն, ալա-
անկալի մեզ ստակ առնելն ու շտալն ամսթ շին սեպեր կոր. բայց հայերն
մով ուզես նե՛ շին տար կոր, որովհետեւ հայերն խոսիլը մեծ ամսթ կը
կան կոր: Անցյալ օր ազնվական ըսված ընտանիքներուն մեկուն մեզ կը
նայի: Տասնի շափ երիտասարդներ և երիտասարդուհիներ նստած իրարու
ֆրանսերեն կը խոսեն կոր, ես ալ խոսակցութեան խառնվելու համար
կու խոսք ըրի հայերն, ասոր վրա ամենքն իրարու ըսել սկսան. ահ, մոն
որտհ, մա շեր, սեթ էոն սոված, սեթ էոն կրանթ անիմալ: Հարցուցի որ ի՞նչ
խոսիք կոր ինձի համար, օրիորդներեն մեկը կարմրելով ըսավ՝ թե կըսին
որ որ դուն շատ քաղաքավար և ազնիվ մարդ մ'ես: Այս խոսքին վրա կրակոս
տատարդին մեկը սոք ելլալով ըսավ. մոն շեր, պեն էֆրյար սերպեսթիլիլի
նիլիմ, պիր ինսան սերպեսթ տյուշինմելի վե սեյնմելի, շու ճիհնթյե եփկար
ատամ տըր, սիվիլիզատիոնտան պե խոսար, բրակրեանն պիպեհեր
ուզ միալի պիր մախուդ տրր քի արասյայտ դոշմադտան պաշդա պիր
շարամալ:

Ետարեթիմե աֆվ էտիլիզ, եփկա՛ր, պեն տոյրույու սեպլեր պիր ատա-
պուստան մատե, պիր խոսթալըղը կիզլի թուֆարուաք իլահերը պուլա-
պուստան իշին սենին հալին սենանն սապարսար օ հուլտե գալըրսըն,
պեն պիր ավանակ սըն, լաքին բիճա իտերիմ, կյուճենմելին, էվիմիզե
պեն սանա բուլիթ իթմեր պորճուսուզ տուր, նասըլ քի բայնթան գուսուր
ուզ զանըմ, պիզ միտաֆիր սեվեր ատամլարըղ, շու հուլտե սեն թեր-
ուլաճմալ, յասլանի, տյունչաստան պե խոսար պիր մախուլքսուն, լա-
պուստան, կյուճենմելին, տերու սեյինմեաիքճե տերման պուլուսմալ. պեն
միտիլիմտեն սելլիտրուս, պու ճյուսլի բայնթիտե էլտեն պրազմաչորուսմ.
ատամ սըրասընա կեշմեր իսթերսեն, պու քրլաֆեթինի աեյիշիպ, սեթրի
պեն կիլիպ, կյոզլուք, պասթոն քուլանմալըսըն, էրմենիճե լաքըրուր
պենմելիսին, իշտե օ վազըթ ֆամիլյալար իշին կիրերսին. մատմաղել-
ուլքսուլուպ կյուլեր օյնալսըն, կեզերսին, կիտերսին, կեյիրսին՝:

Երբ պես խել մը խոսքեր ալ ըսավ, բայց ողջ ըլլա, միշտ ներուճն
մտաւ և պետք եղած հարգանքներն ալ ըրավ: Ես ալ հետեւալ առ-
կալ պիթ բաղար գաջի, մյուս հագուստներս ծախելի և ասոնք առի-
տեղս ըլլալիս նե՛ սլաֆրանկա չե՛իր ըլլար, մոն շեր, թիկն, մոն
մոն շեր, տոնե մուս տեո մեհիտիե, մոն շեր:

Երբ անվաշիլ խոսքեր ըրին նե՛ շրարկացա՛ր
կրկնալու ժամանակ շին տար կոր որ, ավանակ քսելուտն պես՝
կը խնդրենք, կըսին կոր, ե՛րբ քարկամամ: Ալաֆրանկան սա-
լու ունի, որ դիմացինիդ ուզածիդ շափ կը հայհոյես կոր ու նե.

րեցեք ըսկուդ պես՝ դիմացիներդ ալ հոշք հուզա կոր, բերանը չը բանար կոր: Մեր մեջ ըլլա նև՝ ան անոր կը դարնի, ան անոր կ'սկսողը կը սխմե ու կ'սիժ կելլա. ալ աշխարհ առաջիւթյուն տեսնելին ետքը ինչա՞նչ, պախաբարչին սր- չը բռնեմ երթամ:

- Ալաֆրանկա բլլալու համար նախ ի՞նչ պետք է:
- Նախ պետք է հացիբին շխտիլ, հացիբն իրտողներէն հետու փախշիլ:
- Ի՞նչ շեղու գործածելու է:
- Ծրանսերին, տաճիկերին, հաւտրին, հրեաներին, շինկյաններին, հաշերին

չըլլա տե՛ ինչ ըլլա նև՝ ըլլա: Երկրորդ՝ պետք է քիչ մը քիթի բլլալ, իշտիան սեռն հետու շիախշիլ, կարելի եղածին շափ տիկիներն ու օրիորդները հար- գել. անոնց սուղն կ'ապիկի պես ցատկոտել, կտարել, կտարբաւիլ: Երրորդ՝ ծանր չըլլալ: Զորրորդ՝ ասկից անկից ստակ սուղել, մանկէջ տունել, ակնոց ասնել:

- Գուն մեկի մը ստակ սուղեցի՞ր:
- Ալաֆրանկա բլլալիս ի վեր տասը մեճիաիտ ափ անոր ստար:
- Գուն ալ շուղե՞ս:
- Ծո ազեկ մը շիրցի վարժիլ տե, գծվար հուզա կոր: Զինգերորդ՝ պետք է որ ամեն առաու բուարա քսես երեսդ, ստանը չընես ալ նև՝ կըլլա, բայց քիթեթիւթունը անպատճառ բնելու ես: Մտոցա բսելու, որ անունդ ալ ֆրան- սերն պիտի դնես. Գեորդ ես նև՝ ծորժ պիտի բլլաս, Կարապետ ես նև՝ Ծորլ կամ Բարլու Ահաժասիկ աշխարհ է: Վուսուտ, ման շեր՞, ահ, ման շեր, քիին, ման շեր, քիին, ման շեր, տոնն մուտ տես մեճիաիտ, ման շեր: Ի՞նչպէս. ապեկ կընե՞մ կոր:

- Գեշ չէ:
- Եկուր քիչ մ'ալ բուլբու խաղանք բեղի հետ:
- Գրասենյակին մեջ բուլբու կը խաղցվի՞, բա՛նդ գնա, ձեռագիր պե՛մ պիտի:
- Եկուր խաղանք. եկո՛ւր, չէ նև՝ օտաւաշին կամ սրիշ մեկը գալիք, որ խաղամ, որովհետե աշս գիշեր սուարե տանսանթ մը կա, ես ալ հրաժիրված եմ, բուլբու պիտի խաղամ, քիչ մը վարժություն պետք է:

- Ի՞նչ վարժություն պիտի բնես:
- Սա վարժությունը պիտի բնեմ, որ տամաչին ձեռքը ի՞նչպէս սըխ- մելու է, որ սրիշները շտեմեսն:
- Խիկա՛ր, դուն ալաֆրանկային մնասակար կուգները սորվիք ես:
- Զիմակվան գործածվածը սորվեցա: Ահ, ման շեր, քիին, ման շեր, տոնն մուտ տե՛ մեճիաիտ, ման շեր: Ատիես, ման շեր, ժը փու սուլլու, ման շեր, մե լոնեոր տը վու սալլուտ, ման շեր, վու գաժի լոնեար սը փու դեթք սալլուտ.

Տոն շեր, ա՛ն, մոն շեր, ստնե մուա տեւ մեճիտիե, մոն շեր¹⁰, ատոնք են ահա
հեճակիմն գործածված աշափրանկա խոսքերը:

- Աստված շնորհք տա:
- Մեր երիտասարդներուն:

ԱԶԳ. ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

- Խիկա՛ր, ուզեաթ օրը ընդ՛. ժողովին՝ պիտի երթա՛ս:
- Չէ՛, պարապ խոսքեր մտիկ ընելու ժամանակ չունիմ:
- Ինչո՞ւ պարապ ըլլան, կը լսողսրեն, կառաջարկին, բեժը կելնեն, ասե-
լաւութիւն կրնեն, դուն ձախակողմյան² ես, ևս աջակողմյան³ եմ, խոսքս
սոյ արձանագրված է, շտկեցեր, ավրեցեր ըսելով...
- Աղպին ծառայութիւն կրնեն, սլուսիս չէ՛, արդար երեսփոխան էֆեն-
դիերը դոն հիմա սկսա՞ն ամշնայ՝ համոզվելով, որ աասնըչսթը տարիե ի
մը ինեղճ աղպի մը գլխուն տնցած՝ շնչին և ոգայական ինդիքներով դրաղե-
լով լազգին մեջ դաստիարակութեան ծավալման արգելք եղան. համոզվեցա՞ն
այդք, որ աասնըչսթը տարվան մեջ աղպին ամենափոքր ծասայութիւն մը
չեն:
- Անոնց հոպն անդամ չէ, աշխարհ կործանի, աշխարհ վերականգնի եւ՝
այդ աասնըչսթը տարի ալ աչսպես պիտի շարունակեն:

ԿԱՆՈՆՍՎՈՐՆԵՐՈՒՆ ԱՆԿԱՆՈՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

- Թորի՛ եկար, Խիկա՛ր. Վանե՞ն կուտաս:
- Չէ, Վանեն չեմ գար, քայց ինչո՞ւ հարցուցիր:
- Ելուխդ ֆիս և ոտքդ սարի աման շտեսա ու կարծեցի, որ Վանեն
- Կանեցիները ֆիս ու ոտքի աման չե՞ն հագնիր:
- Երբեք չունի՛ն, ոտք չունի՛ն:
- Երբեք պիտի չունինասն. Վանեցիները մեր ազգային իշխանութիւնը
հարկաւ ալ սենին, ոտք ալ սենին, քայց գլուխնին քայց պատիւ
- Երբեք անկա՞ ըլլալու համար...
- Երբեք աման ալ չդործածել սկսան...

— Ոտքի ամաններու վրա ալ տա՛ւրք գրվեցաւ, թի կառավարութեանը նարութեանը քիւրք առած ըլլալով՝ աղբատներն ալ ստքի ամանները սաւա սրտում տվին:

— Ոչ մին և ոչ մյուսը:

— Ինչո՞ւ ուրեմն առանց ֆեսի և ստքի ամանի կը պատին:

— Որովհետև վանա մեջ գտնված կոնսուլատը զորքերը դեմերնին ելնողներուն ստքի ամաններն ու ֆեսերը կը հափշտակեն և իրենք կը գործածեն եզեր: Գյուղերը մտնալով գտածնին կանոնն եզեր. գաստատներուն փայտ կընդ կուտան եզեր:

— Կանոնավո՞ր զորքերը...

— Արանց և կոնսուլ, ծերաց և տղայոց ամեն տեսակ շարիք կընեն եզեր:

— Կանոնավո՞ր զորքերը...

— Վանեն զրված նամակի մը նաչելով, մարդ շհամործակիր եզեր դուրս ելնելու:

— Կանոնավո՞ր զորքերը:

— Այո՛, կանոնավոր զորքերը:

— Կանոնին աչառափ վնասները տեսնվելն ևս, ինչո՞ւ կանոնը չեն վերցնէր այդ զորաց մեջն:

— Ո՞վ գիտի: Բայց ի՞նչպիս կըլլա, որ տեղական կառավարութեանը թու կուտա որ...

— Տեղական կառավարութեանը հո՞ն է մի:

— Հոն է յա՛...:

— Ի՞նչ գիտնում, այդ քսածներդ լսեցի նե՛ կարծեցի, որ տեղական կառավարութեանը այդ զորաց ձեռն է:

— Չէ, բայց կը դարմանամ, թե կուտակալը ի՞նչպիս ձայն շհաներ:

— Ինչե՞ն գիտես, որ այդ խեղճին ալ ստքի ամաններն ու ֆեսը չեն առած:

— Բայց ինչո՞ւ ձայն շհաներ:

— Ինչե՞ն գիտես, որ զորքերը անոր ձայնն ալ չեն առած, քանի որ կըսեն՝ թե ամեն գտածնին կանոնն ու կը տանին:

— Ներքեցե՛ք, տիկար, ձեզի բան մը պիտի հիշեցունեմ, որովհետև քու հիշողութեանդ տկար է:

— Պարտքի մասին տկար, իսկ առնելիքի մասին խիտա զորավոր է. կըսեր ատենոք Սոկրատը ծաղրող կատակերգուն՝ Հիշեցուցիք:

— Կը խոստովանի՞ր ուրեմն, թե պարտքի մասին տկար է հիշողութեանդ...

— Այո՛, քստ տիրող սովորութեան:

— Ուաթի ես ալ ձեր մեկ պարտքը պիտի հիշեցունեմ ձեզի, այն է, թե հղանիդ քիչ մը շափափորեցեք և այնպես խոսեցեք:

— Ես ամիս մը խորհեցա և գործածելիք լեզուս որոշեցի, և ի՞նչ ըսի որ: Կանեն Մանզումնին գրված եամակի մը բսածնիքը պատմեցիր ինձի, ևս ալ անոնց վրայոք հարցումներ ըրի:

— Այո՛, բայց և այնպես...

— Մանավանդ որ Հայաստանի մեջ գործված անիրավութիւնները աստուծոյ անյան երեսփոխանական ժողովին մեջ ալ վավերացվեցան միաձայն հանութեամբ:

— Այո՛, բայց և այնպես...

— Ցավերնիս հայտնելու ենք, որ յարեխնամ կատարութիւնը իմանա հարցունն Վանա կուսակալին, թե ի՞նչ կրնե ան անզր: Եթե ասկից ատու շահնայինք խոսելու հիմակիւն ազատութիւնը, զոր Սահմանադրութիւնը որոշեց մեզի, այս հարատահարութիւնները շատոնց կը վերնային:

— Այո՛, բայց և այնպես... ի՞նչ հարկ կա... ըսե՛ ինձի, եթե Վանեն չես արժեք ի՞նչ եղան ուրեմն ֆեսդ ու ուրքի ամաններդ:

— Երեկ իրիկուն մեծ բնկերութեան մը մեջ վիար՞ խաղացի. բարեկա՛մ:

— Հասկցա, ազնվական շիրքեզներու հանդիպեր ես:

— Այո՛, մնաք բարով:

— Երթաք բարով, շորերշարթի կսպասեմ:

— Կուղամ :

ԵՒԿԱՐԻՆ ԵՐԱԶԸ

— Բարի՛ եկար, հայր եսիկար:

— Բարո՛ւ ահասնք, ինձի աթոռ մը աուր, գեշութեան եկա՞վ վրաս... պիտի ըսիմ...

— Իտի մարի՞ս... մարեչու ի՞նչ կա, խելքդ գլուխդ թեր, բազնիքի մե:

— Ես մարեչու համար ելնելու շորերը երթալու չէ ա՛, հոս ալ կրնաս իմուն բերե՛ք:

— Ես ինչո՞ւ պիտի մարիք...

— Խաղութեան հաստատ մնալուն համար պիտի մարիմ, որովհետեւ ինչ է ծոմ կը բռնեմ կոր և խաղաղութեան շունիմ, շո՛ւտ բերք:

— Երթա՛ս պիտի ըլլալիք, որ քառասուն օր ծոմ բռնեք ես:

— Ստակ մը շմեաց իրաս:

— Պաշի պողոտաներս՝ն հանդիպեցար:

— 'Այո՛, առանց դարձի մնացի. անգործութեանը անանկ պաշի պողոտիս մէջ, որ մարդուս իրա բան շիտուր. լիմանը տո՛ւր:

— Ինչո՞ւ անգործ մնացիր:

— Անոր համար, որ շիտակ լուր բերողներուն ստակ տվող չիս. օրը հարցուր սուտ կեղծա կոր:

— Կերակուր բերեք երկարին:

— Շնորհակալ եմ, աստված զիս թատրոնեն շղատե:

— Խոսե՛ տեսնենք, երևք ամիս ի՞նչ քրիր:

— Հիտուն օր քնացա, քառասուն օր ալ ասդին անդին պտակցա:

— Քունդ պարա՞պ անցուցիր:

— Չէ, քունիս մեջ բախտեան բաներ տեսա, շատ անգամ ալ բեզի հեռ տեսնվեցա, քուկին միտքդ շղա՞ր կոր աշտարակին իրա խոսելինս:

— Չէ:

— Կեցի՛ր, համարտով պատմեմ արեւմ:

Գիշեր մը ժամը երեք ու կեսին միջոցները թօփ՝անեին՝ առջև ձի մը հեծա և սկսա վազել դեպի երկինք. աստված բարին կատարե:

— Սյուրիմին ալ ետեկն կվաղե՞ր կոր:

— Մինչև որ ստակը շտանն նե՛ անանց ձիուն պոչին կը բաժնվի՞ն:

Բարձրանալով բարձրացա և երկնքին երևաք գտնվող գիտելու աստղի մը պոչն րոնեցի. աստված բարին կատարե: Այս միջոցին հյուսիսը սկսավ սաստկաշունչ փչել. ես ալ գիտավորին պոչին փաթըթված սկսա օդին մեջ տարուբերիչ հյուսիսին դեպի արեւմուտք, արեւմուտքն դեպի հյուսիս: Հյուսիսային կողմը եղագածուն մեկը առջեք նորա մը սուտ, իրան նաչելով խաղ մը կը կանչեր. արեւմտյան կողմն ալ երկու երեք հոգի նստած՝ օրերա կերգեին: Է՛հ, կըսեի մարտիս, գուր խաղ կանչեցեք, ես ասանկ օդի մեջ պարեմ: Այս խոսքս լմնցնելու շմեաց, այդ երեք հոգիներն մեկը ձեռքը շուքոճիկ վրձին մը բռնած՝ ևկավ ասդի մարդուն տաշի նարաչին իրա քսելով՝ ասիկց դաչն: Աս ավրվելուն պես՝ գիտավորին պոչը բրբռով և ես ալ խնդրեքս աշտարակ լմը իրա սեռա. աստված բարին կատարե: Բնական է, որ աշտարակի վրա մնալն աղիչի քիչ վախ կուտա մարդուս՝ բան օդի մեջ տարուբերիչը. ուտի սիրտս քիչ մը հանգստացավ: Աշտարակն վար նայեցա, որ ամեն ազդե շատ մը գործավորներ իրարս հեռ կը խոսեին. ասանց իրարս խոսք հասկնալու. այս տեսածիս պես՝ բո՛ր մարտիս, բնականուր ժողով գումարվեր է հոս, սահմանադրութեան վերաբնութեան իրա վիճարանելու համար. սակայն. կըսեի, օտարականներն ի՞նչ գործ ունին այս ժողովին մեջ:

— Այդ օտարականներն ի՞նչ գործ ունին եղեր հոն:

— Այդ կետը հասկնալու վրա էի, երբ գրեզ տեսա և ուրախութենես արթնցա:

— Քու արթննալիդ ետքը, օտարականներն հոն մնացի՞ն, կըսես:

— Չեմ կարծեր, իմ արթննալիս ետքը ամենն ալ ցրված ըլլալու են:

— Ինչե՞ն գիտես:

— Անկից գիտեմ, որ հրեային մեկը խոսք կուզեմ, խոսք կուզեմ ըսելով արյուն քրտինքի մեջ մտալ և իրեն ոչ թե միայն խոսք շարվեցալ, ալ ի կարգ հրավիրվեցալ սա հայտարարությամբ, որ եթե անդամ մ'ալ խոսք ուզե՛ պաշտոնեն կիյնա:

— Ակառներդ սխմելով շէ՛ր կընար քիչ մ'ալ քնանալ և սա բաղմութեան ինչ ըրածն աղեկ մը հասկնալ:

— Թող կուտա՞ն մարդուս, որ ուղածին շափ երաղե:

— Հիսուն օրվան մեջ ուրիշ երազ շտեսա՞ր:

— Շատ երազ տեսա. ամենն ալ մեկ օրվան մեջ պատմել կըլլա՞. մեա-
ցածներն ալ մեկիկ մեկիկ կը պատմեմ:

— Գալ շարթու կսպասեմ:

— Շատ աղեկ:

ԽԻԿԱՐՆ ԿՐՈՆԱՎՈՐ

— Աերջապես, հայր եփկար, ըսածդ կատարեցիր ու կրօնավոր եղար:

— Ի՞նչ ընեի, ուրիշ ճամբա չկար. ինձի սրկե սուրե մը ապսպրե՛:

— Շատ աղեկ, ի՞նչպես եք, նաչինք:

— Փառք աստուծո, սա ծխախոտդ տար:

— Հրամմեցի՞ք, աղբային ի՞նչ լուր ունիս նաչինք:

— Ի՞նչուս պետք իմին աղբային լուր, սա կրակը աս՛լը:

— Հրամմեցե՛ք, հո՛ջր, ի՞նչպես ժամանակ կանցունեք կոր, նաչինք:

— Ի՞նչպես պիտի ըլլա, վարդապետ մը ի՞նչպես կշանք կրնա անցունել,
մարա տունը կերթամ, կիրակուրս բարեկամներուս տունը կուտեմ, ցե-
կը քնանամ, դիշիրները կը քնանամ... սա տեղ ճաշարան կա նե՛
կոր ապսպրեիր:

— Ինչուս վրա. աղա՛, գնա՛ վարդապետին ըսե, որ վարդապետին կերա-
նալիս աղին վարժարանը ի՞նչպես կերթա կոր:

— Այնով որ հարցուցած լուծիմ, հարցունելու ժամանակ ալ շունիմ: Աս
կոր ապսպրեիր... սա անցնողները ո՞վ են:

— Չեմ ճանչնար:

— Ենորհալի բնտանիքի մը կը նմանին կոր, տղան ալ ի՞նչ սիրուն է:

— Հրամմեցե՛ք, հա՛յր, կերակուրը բերի:

— Ծո տղա՛, աս խորովածին քանի՞ դուրուշ կանոնք:

— Զորս դուրուշ, հա՛յր:

— Գնա՛, թշվառական, վարդապետներուն համար չէ ա՛, ես ստակ մը չեմ տառ, վաղը հայրդ մեռնելու ըլլա նե՛ կը թաղեմ, ես ալ ան ատեն ստակ չեմ ուզեր:

— Ի՞նչ կըսեք, վարդապետ՛ա:

— Գործդ դնա՛, ես գիտեմ ըսածս, սըկե շիշ մը գինի բեր:

— Եատ աղեկ, կը բերեմ:

— Հայր եփկար, չըսե՛ք, ազգային գործերուն վրայոք ի՞նչ կարծիք ունիք:

— Մոռցանք ըսելու տղուն, որ քիշ մը բիլավ բերե:

— Կըսենք, ազգային գործերն ի՞նչպէս կերթան կոր:

— Բիլավն ալ ցերեկ ատեն ծանր շնստիր մի յա՛. մաքարոնին ավելի աղեկ է կարծեմ. բժիշկներն ալ խրատ կուտան, որ մաքարոնի ուտենք:

— Ուզածդ բերել կուտանք: Երեսփոխանական ժողովին կերթա՞ր նրբեմն:

— Ծո տղա՛, լաքերթայով դինին ի՞նչ ազվոր կերթա կոր, գիտե՞ս, անց-յալ գիշեր Հայրմեն ատի կես օխտ, սակայն սլատվական բան էր:

— Այո՛, աղեկ կուտվի. կրոն. ժողովն՝ ի՞նչ ջուրի վրա է:

— Սակայն հետը քիշ մ'ալ սոխ ըլլալու է:

— Եկա, հա՛յր, արիշ բան մ'ալ կուզե՞ք,

— Իհ, քիշ մը էրմեք քատայիֆի ըլլա նե՛ գեշ շրուար:

— Հիմա կը բերեմ, վարդապետ:

— Իզմիրի խնդիրը ի՞նչ եզրով, հայր եփկար:

— Իսր վերարկու մը կուզեմ կոր շինել տալ, սա խանը բարեկամնելու ունիմ, երթամ նայիմ իտումաշը ձրի կրնա՞մ փրցունել:

— Հույաստանի մեջ հարստահարութեաններ կըլլան կոր եզեր:

— Խուճաշը ձրի առնեմ նե՛ կարողչեքը մեծ բան մը չէ:

— Լսեցի, որ վարդապետները Պոլիսեն պիտի հանեն ու վանքերը պիտի զրկեն նդեր:

— Ի՞նչ ըսիր, վարդապետները Պոլիսեն պիտի հանեն վանքերը մի պիտի զրկեն, ըլլալու՞ն բան է աս, մեր ազգին մեջ տակավին վարդապետներու արժեքը ճանչցված չէ և ասոր համար է, որ ազգերնիս ետ ետ կերթա կոր...

... վարդապետները վանքերը երթան ի՞նչ ընեն... ո՞վ է սա որոշումը
անողը... ո՞ր ժողովքին մեչ խոսքը անցեր է:

— Իրավ որ չգիտեմ:

— Անանկ է նե՛ սա կերակուրս ուտեմ ու վաղելով պատրիարքարան իջ-
նամ, սա լուրը ստուգեմ, ասանկ բան մը իրավ կա նե՛ վարդապետութիւնը
գնացու: Մնաք բարով, մնաք բարո՛վ, կուզամ, տեր ընդ ձեզ:

— Ծ՛րբ կուզաք նորեն, հայր:

— Գալ շարթու:

Օրփորդ:

Երեկ առառ գրասենյակս բացած շրացած տեղական թղթարկերով նամակ մը առի ձեր կողմեն:

Նամակնիդ կարդացի: Վիճակնիդ ցավալի է:

Կը հայտնեք, թե հաշերին, ֆրանսերեն և անգղիերեն լեզվաց հմուտ եք, թե պարկեշտ և աշխատասեր եք, թե ազվոր եք և թե դեմքի, մտքի և սրտի այսչափ գեղեցկութուններով հանդերձ տունը մնացիք եք ազքատության պատճառով: Ասոնք հայտնելին հարը ինձի խորհուրդ կը հարցնեք մտերմարար. աղաչելով միանդամայն, որ այս գաղտնիքդ ուրիշի մը չըսեմ:

Գաղտնիք մը ուրիշի մը կըսվի", որ ինձի աղաչելու ելեր եք: Ասկից դառիմ գաղտնապահութունս գրեթե առած դարձեր է. ինձի հաղորդված գաղտնիքը ոչ ոք գիտե. ես անպամ շեմ պիտի, որովհետև կը մոռնամ: Եթե երբեմն երբեմն գաղտնիքս պիտի կը հաղորդեմ, ան ալ միմիայն հիշողութունս սրելու համար է:

Մտերնիդ հանդիստ բռնեցիք. հաշերին, ֆրանսերեն և անգլիերեն դիտնալնիդ, պարկեշտ, աշխատասեր և ազվոր ըլլանիդ մեկու մը չեմ ըսեր:

Բայց, օրփորդ, դուք ինձի գաղտնիք մը հազարգած չեք արդին. դուք այդ նամակովնիդ նախ լեզվադիտութուննիդ և բարի հատկութուննիդ հայտնեք եք: Եթե ասանց համար խորհուրդ կը հարցնեք՝ կը հայտնեմ ձեզի, որ այդ լեզուները սորվելուդ շատ աղեկ եք քրեք: Երկրորդ՝ պարկեշտ և աշխատասեր ըլլանիդ հայտնեք եք: Եթե սուր համար խորհուրդ կը հարցնեք՝ կը հայտնեմ, որ այդ՝ ընթացքնիդ շփոխեք: Երրորդ՝ ազվոր ըլլանիդ հայտնեք եք. և աս ալ գաղտնիք մը չէ, որովհետև ազվորութուննիդ ամեն մարդ կը տեսնե: Չորրորդ՝ տունը մնալնիդ կհայտնեք: Եթե սուր համար խորհուրդ կը հարցնեք՝ խորհուրդ կուտամ ձեզի, որ երբեմն երբեմն կրնար ազգականներուդ տունը երթալ, և աս ալ գաղտնիք մը չէ, որովհետև ամեն մարդ սզատ է իր ազգականին տունը երթալ դալ: Չգիտեմ, օրփորդ, թե ինչո՞ւ ձեր միտքը բացն

ի բաց շէք հայտնեք և կուզեք որ մարգարհութեան պաշտօնով ժամերս վատ-
նեմ, կարծեմ, օրիորդ, դուք ըսել կուզեք ինչ որ շէք կրնար ըսել. և ավելի
ճիշտը, լսել կուզեք ինչ որ շէք կրնար ըսել:

Կարծեմ ըսի, և կարծեալու իրավունք ունիմ, վասնզի երբ պարտն մը
ներկայանա ինձ և իր բարի վարք ունենալը, գործունչա և լեզվազեղա ըլլալը
հայտնելն ետքը ինձմե խորհուրդ հարցունե՛ կը հասկնամ, որ դորժ մը
կը փնտռե, բայց երբ այս պարտն օրիորդ մը ըլլա՛մ կը հասկնամ որ ամուսին
մը կը փնտռե: Արդոյր ձեր շտաածն ալ ա՛ն է, օրիորդ:

Առանց ձեր այոյին սպասելու կը պատասխանեմ, որ այդ հանձնարարու-
թեանը ամուսնութեան միջնորդութեան ընկիք նե՛ ավելի ազնկ կըլլար. բայց
կարծեմ անոնց դիմած ըլլալու եք և ձեռնունայն դասնուլնն ետքը վերջին
փորձ մ՛ալ ընելու համար լրացրի կը դիմեք:

Ի՛նչ խորհուրդ ասմ ձեզի, օրիորդ, մանավանդ թե դուք խորհուրդ ալ շէք
ուզեք, ամուսին կուզեք:

Մանր է ձեր պահանջը, օրիորդ. դարուս երիտասարդները, Ֆրանսերեն և
անգլիերեն գիտնալնուն համար, Ֆրանսերենի և անգլիերենի պետք չունին:
Դուք, օրիորդ, անոնց սնեցածը ունիք, ի՛նչ կելնե ատկից: Հիմակվան երի-
տասարդները ամեն բան ունին, միայն ստա՛կ չունին. եկու տես որ անոնց
չունեցածը դուք ալ չունիք: Առանց ստակ ունենալու ամուսին մը ամենու
ելնելը՝ առանց ստակի շուկաներու մեջ պատելով լաթ տանելու ելնել կը
սմանի: Ամուսնութեանը ասա՛նկ ըլլալու էք, պիտի ըսեք հարկով. բայց ո՛ր
կըսե թե ասանկ ըլլալու էք. ասանկ եղա՛ժ է կըսենք կոր մենք:

Եվ ո՛վ է ասոր պատճառը, օրիորդ. գիտե՛ք, ասոր պատճառը դուք եք:
Ինքզինքնիդ աշնչափ պճնասիրութեան տվիք, որ բոլոր երիտասարդները վա-
րձերնուն ետ քաշվիլը են, ամուսնութեան բոլոր լսելնուն պես դող կիլլեն ու կը
հիվընդան կոր: Միայն կարգվելու վախով կը հիվընդան կոր նե՛ ըսել և
որ կարգվելուն պես պիտի մեռնին: Ինքզինքնիդ աշնչափ նորասիրութեան
տվիք, որ նոր բուն մը տեսնելնու պես հինը կը ձգեք ու նորը ամեն կուզեք
տրո՛ղ և թե որ ձեր ուղածը շանվի՛ հիվանդ կըլլար կոր: Չկարծեք որ սուս
կըսեմ կոր: Առջի գիշեր քարեկամներու մեկուն հետ ատն մը աչկուսութեան
միջի՛ Տարիքը քանի և քառասունի մեջ կորոված ատկին մը վնասակար պոխար
մը բազմոցին վրա երկնցիլ էր: Հիվանդութեանը հարցուցի նե՛ պատաս-
խալովն և ըսին, որ մազերը կը ցավին: Է՛հ, ըսի, անոր գեղը բուն մը չե-
ր: Ըսին. Մազերը կարելու է, ըսի: Դեռ այս խոսքը բնական էր, բմիշիլը ներս
հիվանդին բոլր գնաց, երակները քննեց, և բանի մը վաչկչան խոր-
հուրդ ետքը ապսպրեց, որ նոր կլած քալելունէրեն հատ մը ամենն տարցու-
նա և հիվանդին զուխը գնեն:

Այս գեղը լսելուս պես զարմացա մնացի, բայց զարմանքս շուտ մը խընդալու փոխվեցավ, երբ լսեցի որ հիվանդ տիկինը քանի մը շաքաթե ի վեր նոր Բափեյն կուզե եղեր:

Քաշվելու բա՛ն է աս. գիտցեք, օրիորդ, ասկից վերջը կարգվելու ելնող երիտասարդները ոչ թե միայն ստակ պիտի ուղեն, այլ ամուսնութենեն վերջը հիվանդացող տիկնանց բժշկին ծախսը ազդեանը հարց կողմեն տրվելիքն ալ նշանաուբի օրը պիտի որոշեն. որովհետև առանց այս միջոցի, կարգվելենկ հարց ամեն օր հիվանդ պիտի ըլլար:

Ներեցեք, օրիորդ, այսչափ համարձակորեն խոսելուս համար, դուք դիտյածնիդ չեք խոսիր նե՛կ ես խոսածս գիտեմ: Այս խոսքերը քեզի համար շեմ բներ կոր, այլ բոլոր աղջիկներուն համար, որոնց մեջ հարկավ քացառություններ կան և դուք ալ այդ քացառությանց առաջինն ըլլալու պատիվն ունիք արդեն ձեր պարզասիրությամբը:

Նամակս կը վերջացնեմ, օրիորդ, և կաղսթեմ, որ քիչ ժամանակեն քեզի պես գեշ բնավորութուն, մոլութուն և ստակ չունեցող երիտասարդի մը հետ ամուսնանալով համեստ ամուսնո մը տիկին ըլլալենկ հարց, պարկեշտ դավակաց ալ մայր ըլլալու երջանկութունը ունենար:

Հաճեցեք, օրիորդ, իմ սիրտ ողջույններս մատուցանել ձեր ապաւնի դավակաց, որով մնամ անոնց բարեկեցությանը աղոթող

Մելու

Պարոն:

Իրավցընե թեթև ես եղեր դուն: Ուրիշները կըսեին նե՛կ ես չէի հավտարհիմա ես կըսեմ նե՛կ թերևս ուրիշները չհավտան. բայց դուն հավտա, որ թեթև ես:

Նամակդ կարդացի նե՛կ զարմացա մնացի. ես քեզ տղա կը կարծիք և դուն հայր ես եղեր:

Խիստ կանուխ կարգված ըլլալուդ վրա զղշոցեր՝ որոշեր ես ինքզինքդ ծովը նետել և ինձի ալ կաղաչես, որ դամբանական ճառ մը կարդամ:

Ինքզինքդ ծովը նետելու ըլլա՞ս նե՛կ ո՞ւր կարգված կըլլաս: Ո՞վ տվավ քեզի այս խրատը:

Կաղաչես որ դամբանական մը կարդամ. ես դամբանական կրեա՞մ կարդալ, և ո՞ւր պիտի կարդամ այդ դամբանականը, քանի որ ծովը նետվել որոշել ես, ծովի՞ն վրա գամ կարդամ:

Բայց ի՞նչ հարկ կա դամբանականի. ի՞նչ հարկ կա մեռնելու:

Անձնական ծախսդ անչափ շատ է եղեր, որ ոչ թե միայն ընտանյացդ՝ այլ

նաև քու պետքդ հողալու անկարող ես եղեր: Քաղաքավարութիւնը կայահաս-
նի եղեր, որ երկու զույգ ձեռնոց սննեմա սմեն օրվա համար և զույգ մ'ալ
հատկապէս կիրակի օրերուն համար, և դուն կիրակի օրվանը շունիս եղեր և
աս մեծ ցաւ է եղեր քեզի համար:

Ի՞նչ եղեր է. կիրակի օրը տուներնուդ մարդ եկաւ ձեռքդ նայեցաւ տե
այսօր կիրակի չէ՞ ըստւ, սմեն մարդ իր կիրակին քակին ձեռնոցն՝ դ պիտի
հասկնա: Կիրակի օրվան ձեռնոց շունիս նե՛ կիրակի մի՛ բուներ:

Քայց քուր ցաւդ աս չէ եղեր, կիրակի օրվան համար պորին կալոշ
ալ շունիս եղեր. կոշկահարիդ պարտք սննեմայուդ համար կոշկահարդ չը-
շիներ եղեր, սրբիշին ալ շինել տալու համար ստակ շունեմայուդ անցյալ-կի-
րակի կանոխ եկեղեցին ևս գտցեր, որ զույգ մը պորին կալոշ գողնաս, քայց
ժամկոչը հոն ըլլալուն շես կրցեր եղեր գողնալ:

Նաչի, ասոր քսելիք շունիմ, ևս ալ բ'դի հեա եմ, կիրակի օրվան հասակ
պորին կալոշ շունեմայը մեծ գծրախտութիւնն մ'է, դիմանալու բան չէ. եթե
սրիշ մը ըլլար քու աեղդ՝ աչգ ցաւնն կը մեռնէր: Բուն ազնի որ կրցեր ևս դի-
մանալ: Ի՞նչ ընենք, բարեկամ, գծրախտութիւնն, վիշտ, ցաւ ամենը մեդի հա-
մար է, համբերե, քիչ ժամանակն ցաւերդ կանցնին, սրիշ օր մը և կեղեցի
կերթաս և զույգ մը պորին կալոշ կը գողնաս: Ժամկոչը հոն լգտնվի նե՛
դույդ մ'ալ ինձի համար գողցիր. քայց օր մը ստաշ եկուր սորիս շափը առ:

Քացի ասկից կիրակի օրվան համար փողոպատ ալ շունիս եղեր, և այս
ամենը կատիպնն եղեր դրեզ երթալ ծովը նեմվիր:

Պարոն, հրամանքդ կիրակի օրվան համար ալ դատ երես մը ունի՞ս, չէ
նե կիրակի օրերն ալ այս երեսդ կը գործածես:

Չե՞ս ամշնար դուն, պարոն, չե՞ս խզնիր դուն, որ տասնկ սշինչ բաներու
համար տունը տակնուվրա կընես, խեղճ աիկինդ կը շարշարես, չե՞ս ամբը-
նար դուն, երբ դավկիդ տալիք ապրտաւուդ սորիդ կուտաս, դավկիդ դաս-
տիարակութիւնը համար տալիք ստակդ ոտքերուդ և ձեռքերուդ կուտաս:

Ասոնք ամենը մեկդի ընենք, ամեն գիշեր սրբիշին փոխ առնելով թատ-
ուն երթալու ես եղեր, թատրոն չերթաս նե՛ ստակ շունի կրտնն կղեր, օթիակ
պատիս նե՛ քիչ ստակ ունի կըսեն եղեր, թող ըսն'ն, դուն քու վիճակդ բար-
կեցիւ չնայի՞ս, անոր ասոր քսելուն կամ քսելիքին տկանջ կախելու ըլլաս
նե՛ մերջը ո՞ւր կերթաս:

Եթե ամենուն բամթին տկանջ կախել հարկ ըլլա, կիրակի օրվան համար
դատ անուն մը գործածել պետք պիտի ըլլա:

Քնդունեցեր իմ անկեղծ հարգանքներու:
Որով մնամ իմ ամենօրվան անունովս

Պարոն:

Նամակդ հիմա աւի, կարգացի:

Հալտա որ կյանքիս մեջ բնավ երբեք չալու համար ուխտ քրած էի, քու պատճառովդ ուխտադանց գտնվեցա: Քաշածներդ կարգալով ու քաշելիքներդ գուշակելով արտասովաց հեղեղներ թափեցի:

Քանի մը ամիսն ի վեր կինդ ուրիշի մը հետ սիրահարութեան ընել սկսել է եղեր, քանի մը ամիսն ի վեր ոչ կուտես, ոչ կը խմես, ոչ կը պահիս, ոչ կելնես, ոչ քուն, ոչ ալ արթուն՝ ես եղեր, ինչ ըլլալդ դուն ալ շնս գիտեր եղեր. այս վիճակէն խալտելու համար ինձի խրատ կը հարցունես:

Ի՞նչ խրատ տամ քեզի, ի՞նչ գեղ տամ քեզի, դեշ հիվանդութենէ բուժում ես, տղա՛:

Քայց որովհետեւ ինձի դիմեր ես, բուժորովին պարապ շարձնելու համար կը խրատեմ քեզի, որ դուն ալ ուրիշ մը սիրես. այսինքն կնկանդ վարքը ուղեւու համար ուրիշի մը վարքն ավրես, և կարծեմ քու մտքիդ անցածն ալ առ է:

Ինձի համար բարի մարդու մը կը նմանիս ըսել ես, այս խոսքը շեմ ընդունիր. որովհետեւ արդեն բարի մարդ մ'եմ և նմանելու հարկ չունիմ, ձեր ինձի քրած խոսքը կը նմանի ըսել. այս բարի մարդը բարի մարդու կը նմանի կամ առ թուղթի թուղթի կը նմանի: Արդ, քանի որ ես ազնկ գիտեմ բարի մարդ ըլլալս, կը փափաքեմ, որ բոնիքներուա չը բարկանաս:

Պարոն, կուզե՞ս որ կինդ ուրիշ մեկը շտիրես, սիրես՝ կինդ: Կրնա՞ս քսել, որ ուրիշ կնկան մը ծուռ աչքով նայած շունիս, կրնա՞ս քսել, որ բնկերութեան մ'ը մեջ աչքերդ ժամերով օրիորդի մը վրա տնկած շնս: Եթե առանկ շնս կրնար քսել, ի՞նչ իրար կանցնիտ: Ի՞նչ կը ձեծկայիս. ի՞նչ կը փեթարովիս: Ի՞նչ կը հառաչես, ի՞նչ կուզես, կողրաս...

Միտքս սիրալ չհասկցովի, այս խոսքերն ընելով քսել շեմ ուզեր, թե կինդ ուրիշ մը սիրելու իրաւունք ունի, քով լիցի, շրջա սր կինդ այս խոսքերս լսելով, քաշալերովի ու քանի մը հոգի ավելի սիրե, և ես ալ, վիշտերդ թեթեւցնել ուզած տաննս՝ դանտեր ավելիցնելու պատաճառ ըլլամ. քսել շեմ ուզեր թե կինդ քեզի պատիժ մը տայու համար սճիք մը դործե և իր սճիքն քեզի պատիժ տնօրինե, քայց, քսել ինձի, ամուսնութեանդ պայմանադրութեան մեջ կա՞ հոգված մը, որ տրամադրե, թե դուն ուրիշ կնկան մը վրա աչք տնկած ժամանակդ կինդ ուրիշ մը շտիրես:

Թերեւս ըսես ինձի, թե դուն ուրիշին աչք շունիս, թե կնկանդ համար կը խենթանաս կող, քայց ինքն ալ ուրիշի մը համար կը խենթանա կոր:

Աղէկ, կնկանդ ուրիշի մը համար խնթանալուն համար պետք է որ
դո՞ւն ալ խնթանաս, խելքդ գլուխդ ժողվի, ամուսնութիւնը հիմարանոց չի:
Ամուսնանալը հիմարանոցի դունն իմաստութեան սենյակը մտնել ըսել է.
մասժ ժամանակդ հիմարութիւն մը ըրեր ես, ներս հղած ժամանակդ պետք
է որ խոհեմութիւն ընես: Երբեք չվալլեր քեզի, որ մտածելած առնդ, նստած
եղած տեղդ, փողոցի մեջ, սրճարաններու մեջ կիսնդ բամբասես: Եթէ իր ան-
հաճատարմութիւնը ստուգած ես՝ կը խրատեմ քեզ, որ բերանդ ժողվես և
բաժնվելու համար պիտոք եղած առջանիդ գիմես: Աս է իմ խրատս:

Թերևս ըսես թե՛ ևս բաժնվիլ չեմ ուզեր, բայց կը ցավիմ, որ գինքը
բուն սիրով սիրելես ետքը ինքը ինչո՞ւ դիս շփերեք կոր:

Սա ալ կը հարցնեմ, որ անիկա քեզի շփրելուն հարը, դուն ինչո՞ւ գինքը
կը սիրես կոր: Ի՞նչ պիտի պատասխանես ասոր: Ոչինչ: Անտանկ է նե՛ ի՞նչ
կուզես որ պատասխանեմ քեզի: Եթէ մեր ամեն սիրածը մեզի սիրելու ըլլար,
այսօր ամենքնիս ալ մեկ մեկ թողալոր, մեյմեկ աստվածներ կրուայինք:

Մեյմեկ աստվածներ կրուայինք, բայց երջանիկ շէինք կրնար ըլլալ
անոնց պես, որովհետեւ սիրս անուշութիւնը մեզի սիրածը մեր շփրելուն և
մեզի սիրողը մեր շփրելուն մեջն է: Եթէ մարդս ուզածը կարենար սիրել ու
անկէ սիրվիլ, եթէ կնիկ մը ուզածը սիրեր և ուզածն կարենար սիրվիլ, մեկ
մարդ մը բշտաւոր կնիկներ պիտի սիրեր, ինչպէս նաեւ կնիկ մը բշտաւոր
մարդիկ պիտի սիրեր. այն ոտնն նախանձը պիտի հետանար, սերը պիտի
մարեր և անհամ բան մը պիտի ըլլար:

Ահա՛վասիկ, բարեկամ, պարտապ տեղը մի՛ կոծեր, ըսելով, թե իմ սիրածս
գինքն ինչո՞ւ չի սիրեր. ասանկ խոսք մը պարզապէս խնթութիւն է, և ևս խնթ-
ութիւն մտիկ ընելու ժամանակ շունիմ: Իմ բոհլիբս մերը ըսի: Բուք այնպէս
կարծեք եք, որ իրարու հետ ամուսնանալով երջանիկ պիտի ըլլաք, ես ալ
այնպէս կը կարծեմ, որ իրարմէ բաժնվելով երջանիկ պիտի ըլլաք: Չեմ
ուզեր ավելի խոսիլ. չեմ ուզեր ավելի մտիկ ընել զքեզ, ուզածդ ազատ ևս
ընելու:

Հաճեցեք ընդունիլ իմ խրատներս,
Որով մեամ
Մեյլու

ԹՂԹԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆԵ ՄԵՂՈՒԻ

Մեկ գլուխս ծած առջևս նուշելով բաշխուս մի նայիր, ևս մարդը օձի
կարգիմ, հերիք խոսեցար, հերիք լնեցի:
Ինչպէ՞ր դուն, կնիկ, տուն շունի՞ս դուն, որ ամեն օր առարկնե մինչե

իրիկուն փողոցներուն մեջ կը պտախս, մեկ տունէն կելնես մյուսը կը մտնես. մտած տունիդ մեջ տեսածներդ ելած տունիդ մեջ կը բամբասես ու հլած տունիդ մեջ լսածներդ մտնելիք տունիդ մեջ կը բամբասես: Տունդ գործ չունի՞ս դուն, քու գործդ աս ու ան բամբասել է:

Ինչո՞ւ պետք քուկին, տիկին, թե այսինչ տիկինը երեսը ճերմակ կը քսե եղեր, թե այսինչ օրիսրդը կարմիր կը քսե եղեր, թե այսինչ երիտասարդը մազխիլ կը դործածե եղեր, թե այսինչ օրիսրդը պատուհանը նստած դիմացի երիտասարդին հետ սիրահարութիւն կընե կղեր, թե այսինչ մարդը թագակտն շեղած ստակ մը շունի և հիմա ունի՞ եղեր, ինչո՞ւ պետք քուկին ասոնք. տիկին: Մեզո՞ւ ևս դուն:

Համիս նայելով, տիկին, դուն անցյալները ընտանիքի մը մեջ դիս ալ բամբասեր ես, պազ դավկին մեկն ալ ան է քսեր ես:

Կրնա՞ս, տիկին, ապացուցանել իմ պազ դավակ ուղտու: Եթե շեռ կրնար. ե՛տ առ այդ խոսքդ. դիս ուր բամբասեցիր նե՞ հոն դնա, և դիս բամբասած ատենդ քանի հոգի կային նե՞ ամենն ալ հոն քերել տուր և անոնց առջեւ քսե, որ տաք դավկին մեկն ալ ոն է: Պատիվ կը պահանջեմ, ինձի պող դավակ քսողը պարտաւոր է վարձատրութիւն մը ընել ինձ, որովհետեւ Օրագիր անգամ չընդունիր ատանկ խոսք մը ստանց վարձատրութեան:

Արի՜շ շատ խոսքեր ալ քրեր ես իմ վրայդ: Երեսս նայելու ըլլալս նե եղեր՝ գործդ հարչուպ տարի շահողիդ եղեր: Հարչուպ տարիեն վե՛րջը նայե երեսս, տիկին. կուզես նե՞ ամենեկն՝ մի նայիր, որ գործերդ ձախող չերթան: Հեմ ուղեր, տիկին, որ իմ երեսս ուրիշի ձախողութեան պատճառ ըլլա, շեմ ուղեր, որ իմ երեսսս ուրիշները շարիք տեսնեն. թող իմ երեսս իմ պատիժս ըլլա:

Հիմակվան՝ երիտասարդներուն շատերուն պես ասեկ հաղված շեմ եղեր, հարգական ձևերուն ու շարժումներուն տեղյակ շեմ հղեր, փայտի պես կը քալեմ, կողովի պես կը նստիմ եղեր: Ո՛ւհ...

Ի՞նչ նմանութեաններ են ասոնք, տիկին, ճարտատնտեսութեանն ո՞ւր սորվեցար, տիկին:

Ի՞նչ ընելու էի քեզի, տիկին, որ աչքիդ տաք երեսմ, գետնէն բարեկեղ՞ու էի, առջեւ ծունկ շրկելով հարկա՞նք մատուցանելու էի՞ տաք դավակներուն կարգը անցնելու համար:

Կուզե՞ս որ բերանս բանամ... Կուզե՞ս որ բերանդ գոցեմ... բայց ոչ, կը ցաւիմ վրադ և այս անգամ կը ներեմ ըրածներուդ, բայց եթե անգամ մ'ալ լսեմ, որ ան ու աս բամբասելի ետ շեռ կեղեր, ան տանն քերանս կը բանամ և իմ տաք դավակ ըլլալս կապացուցանեմ:

Մտալով ընդունե, տիկին, պազ դավակին պազ հարգանքները:

Տիկին,

Նորում ըրած էի, որ կանանց հետ լիսսիմ. բարով խերով չընեի, որովհետև կնիկները համբերն իսկ խոսիլ կուտան:

Պատճառ եղար, որ ըրած կրդումս մտնում, մեղքը նիստ ըլլա:

Ի՞նչ էր ինձի գրած նամակդ, տիկի՛ն, ի՞նչ անեծքներ էին, որ թափելի դիտուեա, գետնին տակը անցնիմ եղեր, լեզուս շորնա եղեր, պապանձիմ եղեր, ձեռքերս կտարտին եղեր. վիճուտս վերնա կղեր, թրամվելի հշմին օղ-տամիչ ըլլամ եղեր, աչքդ շոխանան եղեր (դիս), խուլ ըլլամ եղեր, մեռնելիս արքա՞նք՝ ոտքս քար մը կապած ծովը նստելու է եղեր, ասրած ատենս ուտելու քիչ չգտնամ եղեր, սագին անդին թափառական պատիմ եղեր, կամուրջին վրա մտնամ եղեր, քուկին դռնից հաց մուրալու եմ եղեր, ինչո՞ւ համար, տիկի՛ն, ինչո՞ւ, ի՞նչ ըրի ես քեզի, ինչո՞ւ գետնին տակը անցնիմ:

Թամբասեցի՞ քեզի, բնավ տուն չնստիլդ և առարվնե մինչև իրիկուն անոր ասոր տունը հրթալդ էրկա՞նդ իմաց տվի. սլոթին մը առնելու համար էրկանդ հորմեն մնացած քհհրիստոսը ծախե՞լդ իմացուցի. դրացվույդ տունեն դուրսի խութին գողնա՞լդ իմացուցի:

Ըսե՛, տիկին, ի՞նչ ըրի ես քեզի և ինչո՞ւ լեզուս շորնա. մշուս լրագիրեն-տուն լեզուն շորնա, ինչ ի՞նչ կուղես:

Տիկին, այսչափ անեծք թափելիդ վերջը՝ կը հանդդնիս նաև ըսելու, որ ինչ քաղվածքները՝ մեյ մ՛ալ հրոտարակելու ըլլամ, տանդ առջևն անցած անունս գիտուս վրա տաք ջուր պիտի թափես եղեր. թափե՛, տիկին, կուղես մի՞ կտոր մ՛ալ սատոն նետե, որ դուրսս լվացվի:

Ի՞նչ է հանցանքս, տիկին, որ բերանդ բացիր, ականջներդ գոցեցիր. անտույս գազելիք խել մը խոսքեր ըրեր ես. խըմպել եմ եղեր, բաշաներս կրնար կապել եղեր, դուրսս կախած կերթամ եղեր, ֆեսը դիտես գողնա-լու ըլլան նե՛ շեմ իմանար եղեր, բնավ կուսթո շունիմ եղեր, բանթալոնս լայն եղեր, բալթոս կրկար է եղեր, քրավաթ շվալներ եղեր, քրավաթս մեջքս կա-կում եմ եղեր, շապիկիս յախաները քովե քով շին պար եղեր, մոտիսթրաչի քով կարծեցիր դիս, տիկին, ալ բավ է, բերանդ ժողվե. ամեն մարդ քուկին քաղաք չէ, և թե որ ընդհ. ժողովո մեջ ընեիր այս խոսքերը՝ կը տեսնեիր ինչպէս կը բողոքեի:

Ով որովհետև այսպես կը նախատես դիս, քաղվածքները ամեն թերթի շիտի դնեմ, ուզածիդ շափ պոռա:

Տիկին, ինձի պես երիտասարդի մը ասանկ անարդական խոսքեր ուղղելը

զիտե՞ս ինչ ըսել է, ամբողջ երիտասարդությունը վերաձորել ըսել է, ասկից
ավելի չեմ խոսիր և կը խնդրեմ, որ ուրիշ անգամ շախաչեք զիս խոսելու:
Հաճեցեք, տիկի՛ն, ընդունել խոսքին զզվանացս հավաստիքը:

ՄԵՂՈՒ ԱՌ ՏԻԿԻՆ

Տիկին:

Ի՞նչ է աս... ի՞նչ պիտի ըլլա ասոր վերջը, ի՞նչ էր ասոր սկիզբը...
Ամեն օր նամակներ կը գրեիս ինձ իրարու վրա. ես կարդալուն ձանձրացա և
գտն գրելի չձանձրացա՞ր տակասվին...

Ի՞նչ բնեմ ես, էրիկդ նախանձոտ է եղեր, դուն շատ ազվոր ես եղեր և
այս պատճառով տուներնուդ մեջ կսիվը պակաս չէ եղեր:

Ի՞նչ կրնամ ընել ես, ի՞նչ կուզու ձեռքես, թող էրիկդ նախանձոտ չլլար.
դուն ալ շատ ազվոր չըլլայիր և ամեն գիշեր կսիվ չբնեիր...

էրիկնդ նախանձո՞տ ըլլալուն համար ազվոր ես, չէ նե ազվո՞ր ըլլա-
լուդ համար էրիկդ նախանձոտ է: Վերցուր պատճառը, կը վերնա նաե կսիվը:

Լրագրույս մեջ էրիկնդ վրայք քանի մը խոսք բնելու եմ եղեր: Անանկ
է յո, ճիշտ ժամանակն է, ազդային կենսական խնդիրները մեկզի ձգենք և քո
ազվորությունդ ու էրիկնդ նախանձառություն վրա գրենք...

Սնթադրենք թե գրել հանձն առնեմ, բայց ի՞նչ գրեմ:

Ես քու պարկեշտությունդ վրա կուսկած չունիմ, ինչպես նաե էրիկնդ նա-
խանձոտ բնավորությունը վրա. ի՞նչ ըսեմ էրիկնդ, նախանձոտ մ՞ըլլա՞ր ըսեմ.
անոր նախանձոտ մ՞ըլլար ըսելու՞ քեզի ազվոր մ՞ըլլար կրեսմ: Ազվոր ըլլալու
քու ձե՞ռք է. նախանձոտ ըլլալը էրիկնդ ձե՞ռքն է:

Լսվա՞ծ բան է, տիկին, որ ամուսնություն մեջ նախանձ ըլլա... կինը
ազվոր ըլլա նե էրիկը նախանձոտ կըլլա, էրիկը ազվոր ըլլա նե՞ կինիկը նա-
խանձոտ կըլլա, և դուն փառք տալու ես, որ նախանձոտ չես, ազվոր ես:

Մեկ ուրիշ մը երեսդ նայելուն պես էրիկդ կը բորկանա եղեր և այս պատ-
ճառով թող չի տար եզեր, որ մեկուն տանը այցելություն երթաու: Անցյալ շաբ-
թու գիշեր մը տուն մը հյուր պացիր եր եզեր, հան շատ մը երիտասարդնե:
կան եզեր, քեզի ալ հրավիրեր են եզեր, որ բարա մը խողաս հեռերին.
էրիկդ թող չէ ավեր եզեր, դուն ալ տունը պացիր մինչև առտու լացեր ես եզեր-
աչքերդ կաս-կարմիր են եզեր. նույն օրը կերակուր չես կերեր եզեր:

Կաղաչեմ, տիկին, զիս ալ մի՛ լացուներ, անանկ սրտաճճիկ խոսքի
մ՞ընեք, դուրազդաց սիրտ մը ունիմ, ես ալ կսկսիմ հիմա լալ:

Հեռանալ օրը հայելին նայեր եւ եղեր, և դեմքիդ դուչնը թուրքովին փոխ-
եր է եղեր, աղվորութիւննդ դացեր է եղեր...

Ազեկ ա', էրիկդ նախանձոտ ըլլաւ ասկե վերջը:
Ուրիշ անդամներ քորսեդ նեղ կուգա եղեր. նույն օրը դրեր ես նե՛ լայն
եղեր է եղեր և ասկից հասկցեր ես եղեր, որ նիհարցեր ես. նիհարնալդ հասկը-
նալուդ պես դարձալ լացիք ես եղեր, մազերդ փետտեր ես եղեր:

Աղեկ ա', մարդ շնայիր երեսդ, էրիկդ ալ շնախանձիր:
Շա քարն սիրտ մ'ունիմ եղեր և քու ցավերուդ դարման մը բնել չեմ
եղեր եղեր:

Ա՛լ հիմա կը բարկանամ: Տիկին, ի՞նչ կուզես որ ըսեմ անանկ կնեկանը՝ որ
բոլոր մը խաղալ չկրնալուն համար տուն երթա մինչև տատու լա, մազերը
բռնեն ու քորսեն լայն դա: Տիկին, այդ խոսքերովդ ինքզինքդ մտանցիր
բոլոր քուցա շխաղալովդ ի՞նչ կորսնցուցիր, որ անշափ վնաս ա՛վեր ես ան-
ցիր: Եսն խենթ մ'եմ եղեր, տիկին, ներեցեք համարձակութեանս, էրիկդ իրա-
նայնի եղեր նախանձոտ ըլլալու, և ես պիտի խրատեմ զինքը, որ ա՛վելի
նախանձոտ ըլլա: Սըվոր նայե մեջ մը, բոլոր մը խաղալ չկրնալուն համար
մազերդ փետտեր է և առանց ամենչալու ինձի ալ նամակ կը գրե, որ էրիկը
նախանձեմ:

Քանք քուք տատուծո, որ էրիկդ բարի մարդ մ'է եղեր, համբերող մ'է
եղեր: Ա՛յն ես ըլլալի էրկանդ տեղը, տիկին, շարաթ մը հայ շէի տար քեզի,
նախանձե՛ր մեջ կը բահաարկիկի գրեդ, աղվոր մը կը ծնծծի և դուրս կը վաճառի:
Եսն ուրիշ մեջ մը, բոլոր մը շխաղալուն համար երթա մազերը փետտե:
Եսն, տիկին, ուրիշներուն բարի օրինակ ըլլալուն տեղ, շար օրինակ կը ըլլաք,
նորա նախանձներն են, որ տան մը խաղաղութեանը կը խռովեն, ընտանիք մը
նախանձե՛ր կընեն: Սըվոր նայե մեջ մը, բոլոր մը շխաղալուն համար երթա
մազերը փետտե: Ըսե նայեմ, տիկին, ի՞նչ պիտի վատակներ բոլոր խաղա-
լու քանի՞ մը անգամ պիտի դառնայիր. շատ ազեկ, տուն գացիր նե՛ առան-
ցիր: Ա՛յն կրնար դառնալ, թող ինքնիրմեդ դառնայիր, ի՞նչ հարկ կար մա-
տալ քեզու: Սըվոր նայե մեջ մը, բոլոր մը շխաղալուն համար երթա
մազերը փետտե...

Սըվոր կուզե՛ր ծողվե, տիկին, վարքդ ազդե, էրկանդ ձևորք պազ և մեջ մ'ալ
նախանձե՛ր վրայդ նամակ մի՛ գրեր ինձի: Սըվոր նայե մեջ մը, բոլոր մը
մազերդ փետտե համար երթա մազերը փետտե...

Սըվոր կընեցեք ընդունիլ իմ խորին հարգանաց հովաստիրք: Որով մնամ
իմ բոլոր մազերովս

ՍԸԿԵ ՆԸԿԵ

— Ինչո՞ւ համար, կըսեր երեկ դասատու մը, մարդիկ ավելի իրենց տղայոց հագուստին համար ստակ կուտան, քան թե անոնց դաստիարակութեանը համար, քանի որ ուսմունքն հագուստն ավելի պետք է:

— Վասնզի, պատասխանեց մեկը, չըպլագ Մըսթաֆայի պես պտտիչն ամոթ է, բայց տգետ պտտիչը ամոթ չէ:

— Ի՞նչպէս էք, Կարապետ աղա:

— Վիճակս գիտես... փառք աստուծո:

— Վիճակդ գիտեմ նե՛ աղևկ չես, ինչո՞ւ փառք աստուծո կըսես և զատոված կը շողորորթես:

— Քանի մը շարաթն ի վեր ո՞ւր էիր, Կիրակոս աղա:

— Հիվանդ էի:

— Ի՞նչ ունեիր:

— Սրախս վրա նկղութուն մը, ստամոքսիս վրա ծանրութուն մը, գլխուս վրա տաքութուն մը կար:

— Բժիշկն եկավ ի՞նչ ըսավ:

— Բան մը չէ, փսխեցուցիչ դեղ մը տամ, ա՛՛ո, բան մ՛ալ չմնար, ըսավ:

— Չառի՞ր:

— Առի, բայց չփսխեցուց:

— Միմոս՛ մը առնեիր նե՛ իսկույն կը փսխեիր ու կը ոնտնայիր:

— Ի՞նչ գիտնամ, անոր համար ալ ըսին, թե քուն կը բերի:

- Ղալաթիո՞ք քսակահատներն մին, անցյալ շարթու, դերձակի մը բան-
մը ապսպրած ըլլալով՝ առնելու կերթա: Դերձակը անուշադրութեամբ
էր բանթալոնին գրպան շինել:
- Ասոր գրպանը ո՞ր է, կը հարցունե քսակահատը:
- Չէնեցի, կը պատասխանե դերձակը:
- Ինչո՞ւ
- Պետք չունիս, ատոր համար:
- Ի՞նչպիս պետք չունիմ:
- Որովհետեւ դուն ուրիշին գրպանները կը գործածես միշտ:

-
- Ծղրայր, այս գրած աղերսագիրդ ալ չէ եղեր:
 - Ինչո՞ւ
 - Ծա թեզի ըսի, որ մարդը շողոքորթիս, որովհետեւ իրմե մեծ ակնկալու-
ած չեմիմ, ան ալ շողոքորթվի նե՛ ուզածս կը կատարե:
 - Շողոքորթեցինք ա՛:
 - Ամէի շողոքորթելու է, անիկա շատ շողոքորթվիլ կուզե:
 - Անանկ է նե՛ տղաս, գնա, Մասիսին խմբագրին գրել տոր ալդ աղեր-
սագիրդ:

-
- Ամի՛նչ է, այսպէս հազվեր սգվեր ես այսօր. փեսա՞ կըլլաս կոր:
 - Մաղթար, մարդուն մեկուն հայհոյեցի սրճարանի մը մեջ, ան ալ
կըլլեր զեմ դատ է բացեր, զասլթին կիրթամ կոր, հազվեցաւ, որ պատ-
աստի մարդ երևնամ:
 - Արի՛կ ա՛, մարդը քուկին հագուստներուդ դեմ դատ չէ բացեր ա՛: Ամէի
կըլլի ի՞նչ ըլլար, որ վրագ գլուխդ շտկելու տեղ, քերանդ շտկելիր:

-
- Ինչ քաղաքավարութեանը...
 - Ինչո՞ւմ Մարտիրոս աղա:
 - Ինչո՞ւ կա...
 - Ինչո՞ւմ Մարտիրոս աղա...
 - Ինչո՞ւ
 - Ինչո՞ւ պագնեմ, Մարտիրոս աղա...
 - Ինչո՞ւ կուզես:
 - Ինչո՞ւ մեռնիմ, Մարտիրոս աղա...

— Զքսե՞ս:

— Ի՞նչ աստուծո, Մարտիրոս աղա:

— Խենդեցա՞ր, ի՞նչ եղար, ի՞նչ կուզես:

— Ուզելիքս դուն հասկցիր, կամչնամ կոր ըսելու, քուզում Մարտիրոս աղա:

— Մի՛ քաշվիր, Համբարձում աղա, ըսե՛:

— Շատ պետք ունիմ, ինձի ոսկի մը պայիր:

— Քուզում Համբարձում աղա, ճանրմ Համբարձում աղա, ոտքդ պագնեմ, Համբարձում աղա, արևուդ մեռնիմ, Համբարձում աղա, ի սեր աստուծո, Համբարձում աղա, ըսելիքս դո՛ւն հասկցիր, կամչնամ կոր ըսելու, քուզում Համբարձում աղա, ստակ մը շունիմ:

— Քուզում Մարտիրոս աղա, ա՞ֆ կընեք, գլխու ցավ տվինք:

— Քուզում Համբարձում աղա, բան մը չէ, դուք ալ ա՞ֆ կընեք:

Զաթ, շաթ, շաթ...

— Գրիգոր աղա, աս ի՞նչ է...

— Ի՞նչ կա:

— Զնայի՞ս, շորս հինգ համալ պլուրո մը, թավլի մը, աթոռներ ու հայն-
լիներ բերեք են մեղի:

— Տեր ողորմյա, դիշեր ատեն աս ի՞նչ պիտի ըլլա... կեցիր նայինք,
հարցունենք. (պատուհանեն) որի՞ն տունը կուզեք կոր:

— Գրիգոր աղային տունը աս չէ՞ մի:

— Աս է:

— Թորոս ազան այս գիշեր հոս միսաֆիրության գա պիտի տե՛ էշյա-
ները կրել կուտա կոր:

— էշյանե՞րը ինչու հոս կը դրկե կոր...

— Ի՞նչ ընե հապա, դուն միսաֆիրության դուցած ունիս տե՛ վերջն տունդ
էշյա գտած ունի՞ս մի, դուները քեզի բա՞ն կը ձգեն, աղա:

— Աղջի՛կ, ինչո՞ւ համար նստեք, երկու ժամե ի վեր կուլա:

— Ես չամ, ո՞վ լա:

— Ի՞նչ եղավ:

— Ի՞նչ պիտի ըլլա, նոր ելած գլխարկներն հատ մը առ ըսի հորս,
չառներ կոր:

— Նոր ելած գլխարկ ըսածդ ի՞նչպես բան է:

— Արան թռչուն կա:

— Աղեկ ա', քանաւորա մը ունինք, բուն, գլխարկիդ վրան գիր, լմնեա
բայց նայի՛, որ շփախցունէս, կուղես նե՛, վանդակն ալ մեկտեղ գիր
պէտք որ շփախչի:

— Սիրելի էրիկս, այս գիշեր թատրոն երթա՞նք:

— Ի՞նչ ներկայացում կա եղեր:

— Որքեոսի դժոխք իշնալը՞:

— Չըլար:

— Ինչո՞ւ:

— Դժոխքին սատամաններն ընկերնիս հոս է եղեր ըսելով՝ քեզ կանեն
մենք, ասոր համար:

ՀՅՈՒՐ ՈՆԻՈՒՆԵՆՆԻՒՒ ԶԳԵՍ

Ստույգումներու պես կարճատե բան չկա աշխարհիս վրա:

Մենք մահկանացուք բաժական տարիներ կապրինք, այս խեղճերը հա-
մարենք ամիս մը ապրիլ:

Մեք որքոս նորույուն մ'ալ ծնած է, այն է՝ հլուր մը ընգունելու համար
կարգին շրջազգեստը հանել, գիշերազգեստ հողնիլ և այնպես դիմավո-

ւորուելու: Հլուրն երթալին հտըը շրջազգեստը կը հանեն, գիշերազգեստը
կը հանին: Ալտոր ասոր հակառակն է: Վաղը կրնա ըլլալ, որ սիկիւնները կամ
սիւնները հլուր մը տեսած տտեննին վաղն անկողին մտնին, քանի մ'որ
տեսնալը քերես հլուրերը դիշերազգեստով այցելույուն ընելու ստիպվին:
Ստույգումնն ալ հաճանական են, բայց մենք թողունք տտնը և ծնած նո-
ւորուն քրթիվ պատահած քանի մը գեպրերը պատմենք:

Մենք որը քարեկամներե մեկը քարեկամներին մեկուն տունը այցելու-
ելու կընել: Կես ժամ կանցնի, տան տիրը կը տեսնե, որ հլուրին սուրճ
կը շարկույամք դուրս կելնե և յուր տասը տարեկան աղջկան կը

— Երիկ, սուրճ ինչո՞ւ չես հիներ կոր:

— Ի՞նչ, հայրիկ:

— Երիկ քերեր կոր:

— Երիկ շազգեստ չունիմ:

— Երիկ, հայրը, որ քանի մը որ առաջ խաչ քանելու համար հարանիքի

գացած միջոցին գիշերազգեստով դիմաւորված էր, աղջկան այս պատասխանին վրա բժժիծազելով սենյակի կը մտնէ ու հյուրին կըսէ.

— Ենթեցե՛ք, պարոն Եշան, սուրճ չպիտի կրնամ հրամցնել ձեզի այսօր:

— Ինչո՞ւ:

— Որովհետեւ գիշերազգեստ չունինք:

— Սուրճին մեջ գիշերազգեստ աչ կը գննն կոր հիմա:

— Ո՛չ, բայց աղջիկս ստանց գիշերազգեստի սուրճ բերելու կամշնա կոր, որովհետեւ շարժուա նորութիւնը կը պահանջէ, որ հյուրերը գիշերազգեստով ընդունովին: Սուրճը պատրաստ է գուրօք, կրնանք երթալ, առնել ու խմել:

Երեկ չէ առջի օրը կիրակոս աղան յար վազեմի բարեկամներեն մին դիտարանէ մը ասնելով յար սունը կը ասնի:

Գուրք կը զարնէ, շրացվիր. նորին կը զարնէ, նորին չրացվիր: Պատճա՛ռ: Պատճառը հայտնի է. կինը պատուհանն տեսնելով, որ էրիկը հետը հյուր բերած է և նույն օրն աչ գիշերազգեստը լվացած բլլայուն շկրնալով հագնիլ, իսկուցի կրակ կը շինն ու գիշերազգեստը շորցնելու կաշխտաի, որ հագնի, գուրք բանա ու հյուրն ընդունի:

Էրիկը, որ հյուրին հետ մեկակզ գրան առջին անձրեկն գլխն մինչև ստքը թրջեր էր ու կը թրջեր, բարկութեամբ դուրք կը զարնէ ու երեք քսուրգնն ետքը կը հաջողի բանալ սալու:

— Երկու ժամ է ո՛ւր էիք, աիկին, գուրք ինչո՞ւ չրացիր:

— Գիշերազգեստս թաց էր, Ենթեցե՛ք:

— Երջազգեստդ հագնեիր...

— Տեր ուղորմչա, Հսփսիփ աղան, որ բառասուն տարին անգամ մը բարեհաճեր է մեզի հրամանել, կը վալլի՞ որ առանց գիշերազգեստի ընդունիմ գինքը, լսողք ի՞նչ կըսէ:

Երեկ առաւ Մարգար աղային տանը կերթա իր ծանոթներեն մին, որն որ սենյակն ներս մտնելուն պէս Մարգար աղան անգրափաթախով կը դիմաւորէ գինք, ըսելով.

— Հրամանեցե՛ք, աղա:

— Աս ի՞նչ է, Մարգար աղա, գիշերազգեստդ ո՛ւր է:

— Կնկանս սփի, որ հագնի ու գուրք բանա ձեզի, շտալի նև՝ մինչև իրիկուն գրան առջև կապասեր:

— Ինչո՞ւ:

— Արտիճեալ շարթուս նորութունք կը պահանջի, որ իզական սեւը պի-
տղգեստ հազնի ու աչնպես հյուրի առչե ելնն:

Այս առտու փերեզակ մը հայու մը տան առչե կեցած՝ պատուհանին
նստող կնկան հետ աչսպես կը խոսակցի:

— Կազաչի՛մ, Մարիամ առտու, սա առած մետաքսիդ ստակը սաչիր:

— Ստակդ պատրաստ է, տղաս, կուսամ:

— Ինչո՞ւ դուք շեռ քանար, շեռ սար ուրեմն:

— Դուք շեմ կրնար բանալ, տղաս, գիշերազգեստ շունիմ, խե՞նդ եմ,
առանց գիշերազգեստի սրիշին գիժացը ելննմ:

— Պատուհանեն նետն՝:

— Գիշերազգեստ շունիմ, ըսինք ա՛, կրկար շեն ըներ:

— Առած ժամանակդ գիշերազգե՛ստ ունեիր, տուտո՛ւ:

— Ան ատեն առ սոճորութունը չկար:

— Ծ՛րք պիտի տաս մեր ստակը:

— Ծրք որ գիշերազգեստս կարվի լմննա:

— Ծ՛րք կը լմննա:

— Ծրք որ ստակդ տամ:

Գիշերազգեստին վրայսք կրնալինք դեռ սրիշ գեպեր ալ պատմել, բայց
իզական սեւին պեշ շերենալու համար աչսչափը հերիք կը համարինք:

Տանենք այս նորութունը քանի որ պիտի սարի և սար ի՞նչ պիտի
հարկուի:

Սեկ հուզարկավորության հանգես մը կատարվեցավ մեր պատենչակը:
Ստաց զավակները իսպառ բաժնվեցան մենն:

Սեք կորուստին որչափ դառն, որչափ ծանր բլլալը անոնք միայն կրնան
մեր գրական ասպարեզին մեջ կը գոնվին, մանավանդ անոնք, որ
պիտի են:

Սեին շծախված թերթերը երեկ պախալին ծախեցինք օխաչով, որ-
քան ինչո՞ պանիր, խավիար, սարտելա և այլն փաթան:

Սեք որ ատոնցմով լո՛ւջս տարածել կուղեինք, բարե՛, արատավայից աչ-
քան ի տեսնենք անոնց վրա պանի՛ր տարածվիր:

Սեք որ մ՛էր երեկ:

Պախալը, անագորույն գահձի մը սիս, գերեզմանը (չափալը) կը բանար, անապարհ՝ կը պոռար անդամը. կրկը զուրուշի շես տար նե՝ կերթամ Օրագրին 100 փարայի կաննեմ, կըսեր տնխղճարար:

Քո՛ղ իմ զավկընեքս, կը սրնայի՝ մազերս փետուելով. առնեմ պիտի տանիմ, կը պատասխաներ պախալը. վերջապես հակառակ իմ ողբոցս և աշխատանացս, կորուսի զավկընեքս: Անգուժ պախալը զավկընեքս դերեղմանի մեջ դրավ, կոնակը շալկեց, իմ այնքան երկանցս փոխարեն հարչուր զուրուշ տալով՝ առավ բալեց:

Ո՛ւր կերթաք, զավկընեքս, կը պոռայի կականաւրարձ: Ինչո՞ւ կը թողու զմեզ, հա՛յր, կը պոռային իգուր: Բաժանման ժամը հնչած էր. միության ժամը երբեք չհնչեց:

Երթալք բարչավ, զավկընեքս, երթալք բարչավ. դիտե՛ք, թե ինչ ցավեր քաշեցի ձեզի համար: Կին մը տմենին շատը տարին անդամ մը կերկնե, բայց ես ամեն դիշեր, ամեն ցերեկ կրկեցիք, զձեզ հպացա և ի լուչս ընծայիցի. դուք իմ զավկընեքս եք: Զձեզ շատ բամբասեցին, ամբիցին ու զրպարտեցին, քայց ինչ ուղեն թող ըսեն, դուք իմ զավկընեքս եք, կը սիրեմ զձեզ... հայր մ՛նմ...

Խեղճ զավկընեքս, ձեզի համար շարաճէի կըսեին, բայց դուք ձեր խայթելու պաշտոնն ամենաչն գլուշութեամբ կը կատարեիք, և եթե խայթելիք ու, չէիք թունավորեր. մինչդեռ ձեր մշուս լուրջ բարեկամները, առանց մեկը մշուսին վերավորելու, երկու տող շին կրնար դրել. և ասոր համար է, որ պատարանները կըկտրին:

Խեղճ զավկընեքս, եթե դուք ասողջ էիք ու շուպրեցաք, եթե սնունդ կուղեիք ո՛ւ շանաք, ասի ցավ է ինձ. բայց թե որ տկար էիք, թե որ խակ էիք ու չթողուցին որ հասունանայիք՝ իմ կորուստս ավելի անդարձանելի է:

Ո՛հ, որպակը իմ Մեղուր, Մեղուր որդչակը իմ, առ իս դարձեր, մխիթարեցեք դիս:

Միրուն զավկընեքս, մեռար դուք, անմխիթար թողուցիք դիս: Գացեք ուրեմն ուր որ զրկե զձեզ պախալ Նիրոյին. զաղիք, եթե ազգին մեզ օգտակար շեղուք, դոնե պախալի խանութին մեզ օգտակար եղեք, եթե ազգին մեզ մեղք զործեցիք, պախալի խանութին մեջ քավեցեք ձեր այդ մեղքը:

Մեղավոր լրագրաց քավարանը պախալի խանութներն են:

Անմեղ եք դուք, և ի՞նչ մեղք զործեցիք դուք, սիրուն զավկընեքս. եթե դուք մեղավոր եք, առավել ևս ես մեղավոր եմ՝ ձեզի ծնունդ տալու համար. ինչո՞ւ ուրեմն իմ մեղքերս դուք քավեք, ե՛ս մեռնելու էի ձեր տեղը, եթե ես մեռնեի՝ այսչափ շարտի լայի:

Մեռար դուք...

Ահրորան զապկերնեքս, ըսեք ինձ, եթե առայսօ՛ր ատեննիդ կույսի մը աշտեն
պիտ մը քաղեցիք, եթե ազգատայաց ճիւղադի մը թմբատ խղճմտանքին դաշն-
արթնցալցի՛ք, ո՛հ, ըսե՛ք ինձ, ըսե՛ք, ուշն ատեն մեռա՛ծ շեք դուք, այլ
պո՛րիք:

Եթե մեռա՛ծ եք, իմ քաժիկս չալ է, իսկ եթե մեռա՛ծ չե՛ք, ըսեք, որ խըն-
ալու պատրաստվիմ:

Ահր, ըսեք ինձ, որդյակք, չա՛մ թե խնդամ...